

Załącznik do Uchwały Nr

Rady Miasta Bydgoszczy

z dnia

BYDGOSKI PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI NA LATA 2024 – 2030

***Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw.
Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (Art. 1)***

Spis treści

WPROWADZENIE	3
I. PODSTAWY PRAWNE	5
1. Międzynarodowe regulacje prawne.....	5
2. Krajowe regulacje prawne	6
3. Definiowanie niepełnosprawności.....	9
4. Spójność z dokumentami strategicznymi i mechanizmami zarządzania Miastem.	10
II. DZIAŁANIA NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	12
1. Dofinansowanie w ramach środków PFRON	12
2. Instytucjonalna pomoc społeczna i ośrodki opiekuńcze	15
3. Aktywizacja zawodowa.....	19
4. Edukacja	22
5. Sport, kultura, rekreacja	28
III. DOSTĘPNOŚĆ PRZESTRZENI I USŁUG PUBLICZNYCH W MIEŚCIE BYDGOSZCZY	30
1. Dostępność architektoniczna i transportowa	30
2. Dostępność informacyjno - komunikacyjna.....	31
3. Dostępność cyfrowa.....	32
IV. DIAGNOZA I OCENA POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	34
1. Dane Głównego Urzędu Statystycznego	34
2. Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności	35
3. Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	44
4. Badania ankietowe (wnioski)	48
5. Podsumowanie diagnozy	60
V. CELE, KIERUNKI DZIAŁAŃ I OCZEKIWANE REZULTATY	62
1. CEL I: Prewencja niepełnosprawności	62
2. CEL II: Rehabilitacja, rozwój i wzmacnianie potencjałów rozwojowych osób z niepełnosprawnościami, umożliwiającym samodzielne pełnienie ról społecznych	64
3. CEL III: Niwelowanie i likwidowanie barier utrudniających bądź uniemożliwiających mieszkańcom Miasta inkluzję społeczną.....	70
4. Cel IV: Pobudzanie i wspieranie różnorodnych form współuczestnictwa i aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami	77
5. Cel V: Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami oraz wzmacnianie ich poczucia wartości z poszanowaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych	78
6. Cel VI: Przeciwdziałanie dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami oraz kształtowanie pozytywnych postaw społecznych	80
VI. FINANSOWANIE PROGRAMU	82

VII. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM	82
VIII. MONITORING I EWALUACJA	83

WPROWADZENIE

Zgodnie z art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej „Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”¹.

Projektowanie polityk publicznych ukierunkowanych na podnoszenie jakości życia osób z niepełnosprawnościami wymaga od samorządu lokalnego szczególnej uwagi i wysokiego stopnia wrażliwości. Jednocześnie powinno opierać się na sformułowaniu jasnych celów działania w tym obszarze, a narzędziem służącym do ich realizacji jest opracowanie i przyjęcie samorządowego programu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zwanego dalej Programem. Proponowane inicjatywy wywodzą się z pogłębionej diagnozy potrzeb środowiska osób z niepełnosprawnościami oraz zestawienia ich z możliwościami realizacyjnymi samorządu. Przedmiotowe opracowanie łączy w swojej treści wszystkie wyżej wymienione aspekty.

Program jest dokumentem wieloletnim, wskazującym kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Założeniem Programu jest zdiagnozowanie i ocena potrzeb powyższej grupy osób, na podstawie m.in. ewaluacji dotychczasowych działań Miasta w tym zakresie, określenie celów do realizacji na najbliższe lata, a także zdefiniowanie podmiotów podejmujących inicjatywę w obszarze aktywności skierowanych do osób z niepełnosprawnościami. W celu osiągnięcia możliwie najlepszych efektów działań, istotne jest włączenie w realizację Programu szerokiego grona interesariuszy – mieszkańców, instytucji i organizacji pozarządowych.

Przyjęcie Programu jest ustawowym obowiązkiem wynikającym wprost z art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych², który wskazuje, iż: „do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, art. 30 (Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483, ze zm.).

² Dz. U. z 2023 r. poz. 100 ze zm.

w zakresie: rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych”.

Pozostałe zadania powiatu wskazane w przytoczonej ustawie, a znajdujące swoje odzwierciedlenie w Programie, to m.in.:

- podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób,
- dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami,
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe, szkolenie oraz przekwalifikowanie.

Zgodnie z przyjętą koncepcją głównym założeniem podczas prac nad Programem była potrzeba zbadania skuteczności dotychczas realizowanych kierunków i działań cechujących się największą efektywnością i skutecznością, a także rozwój zindywidualizowanych i kompleksowych usług w związku ze zmieniającymi się potrzebami osób z niepełnosprawnościami i zachodzącymi zmianami społeczno-demograficznymi.

I. PODSTAWY PRAWNE

Zapisy regulujące prawa osób z niepełnosprawnościami zawarte są w wielu regulacjach prawnych. Mają one gwarantować osobom z niepełnosprawnościami korzystanie ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, w tym do samodzielnego poruszania się i niezależnego życia, dostępu do opieki zdrowotnej, edukacji oraz informacji i komunikacji, zapewnieniu odpowiednich warunków życia, aktywnego udziału w życiu społecznym oraz aktywności zawodowej.

1. Międzynarodowe regulacje prawne

Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych³

Konwencja przyjęta została przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r., rząd Polski podpisał ją 20 marca 2007 r., natomiast ratyfikacja Konwencji przez Polskę miała miejsce 6 września 2012 r. Celem Konwencji jest ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby z niepełnosprawnościami na równi ze wszystkimi innymi obywatelami.

Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030⁴

Komisja Europejska przyjęła strategię w marcu 2021 r. Dokument porusza sprawy niepełnosprawności, wskazuje drogę do Europy pozbawionej barier, w której pozycja osób z niepełnosprawnościami zostanie wzmocniona, tak aby mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym i gospodarczym. Wskazuje także, że pomimo postępów poczynionych w ostatnim dziesięcioleciu, osoby z niepełnosprawnościami nadal napotykają poważne trudności i są bardziej zagrożone ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym.

³ Dz. U. z 2012 r., poz. 1169

⁴ Uchwała nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 (Monitor Polski z 2021 r., poz. 218)

2. Krajowe regulacje prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej⁵

Prawa osób z niepełnosprawnościami zagwarantowane są w Konstytucji Rzeczypospolitej, uchwalonej 2 kwietnia 1997 r. Stanowi ona, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32 pkt 2). Ustawa zasadnicza nakłada na władze publiczne obowiązek pomocy osobom z niepełnosprawnościami w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy, komunikacji społecznej (art. 69), a także obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej (art. 68).

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych⁶

Karta Praw uchwalona przez Sejm w dniu 1 sierpnia 1997 r. to dokument, który definiuje prawa osób z niepełnosprawnościami do niezależnego i samodzielnego, aktywnego i wolnego od przejawów dyskryminacji życia. Wskazuje ona obszary życia społecznego, w których niezbędne są intensywne działania w celu zagwarantowania wszystkim osobom z niepełnosprawnościami prawa do:

- dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
- dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
- dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną;
- nauki w szkołach wspólnie ze swoimi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
- pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
- pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystania z doradztwa i pośrednictwa zawodowego,

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

⁶ Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (Monitor Polski z 13.08.1997r. Nr 50, poz. 474 i 475)

- a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga - prawa do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym,
- życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej,
 - posiadania samorządnej reprezentacji swojego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób z niepełnosprawnościami,
 - pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz w rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Ustawa związana z orzekaniem o niepełnosprawności. Dokument zawiera przepisy dotyczące podejmowania działań (organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych, społecznych) w celu poprawy poziomu funkcjonowania i jakości życia osób z niepełnosprawnościami.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami⁷

Dokument ten jest jednym z najistotniejszych instrumentów realizacji założeń Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych. Określa minimalne wymagania jakie należy spełnić w obszarze dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno – komunikacyjnej, aby można mówić o spełnieniu ustawowego obowiązku zapewnienia dostępności podmiotu publicznego. Celem ustawy jest stopniowa poprawa

⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 1062 ze zm.

dostępności podmiotów publicznych, dzięki której osoby ze szczególnymi potrzebami, w sposób możliwie samodzielny, będą mogły korzystać z usług publicznych.

Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych⁸

Zgodnie z ustawą, wszystkie strony internetowe i aplikacje mobilne podmiotów publicznych powinny być dostępne cyfrowo, czyli przyjazne dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Ustawa zawiera standardy dot. umieszczania treści, dokumentów, multimediiów, grafik oraz aktualizacji deklaracji dostępności.

Pozostałe akty prawne odnoszące się do zagadnienia niepełnosprawności:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁹,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych¹⁰,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego¹¹,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy¹²,
- ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹³,
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁴,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁵,
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. prawo budowlane¹⁶.

Przywołane regulacje prawne stanowią rekomendację dla tworzenia i realizowania działań dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 82 ze zm.

⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 901 ze zm.

¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 390 ze zm.

¹¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2123 ze zm.

¹² Dz. U. z 2023 r. poz. 735 ze zm.

¹³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1251 ze zm.

¹⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2230 ze zm.

¹⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 571

¹⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 682 ze zm.

3. Definiowanie niepełnosprawności

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO)¹⁷ wprowadza następujące pojęcia niepełnosprawności, uwzględniając stan zdrowia człowieka:

- niesprawność – każda utrata sprawności lub nieprawidłowości w budowie czy funkcjonowaniu organizmu pod względem psychologicznym, psychofizycznym lub anatomicznym,
- niepełnosprawność – każde ograniczenie bądź niemożność (wynikające z niesprawności) prowadzenia aktywnego życia w sposób lub zakresie uznawanym za typowe dla człowieka,
- ograniczenia w pełnieniu ról społecznych – ułomność określonej osoby wynikająca z niesprawności lub niepełnosprawności, ograniczająca lub uniemożliwiająca pełną realizację ról społecznej odpowiadającej wiekowi, płci oraz zgodnej ze społecznymi i kulturowymi uwarunkowaniami.

Ustawowe pojęcie niepełnosprawności rozumie się jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy¹⁸.

Spółeczny kontekst tematyki niepełnosprawności został omówiony w *Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF)*¹⁹. Dokument ten podkreśla, że niepełnosprawność dotyczy całej ludzkości, bowiem każdy człowiek może doświadczyć pogorszenia stanu zdrowia i stać się osobą z niepełnosprawnością.

W Polsce za osobę z niepełnosprawnością uznaje się osobę, której sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa utrudnia trwale lub okresowo, ogranicza bądź uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych. Niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania²⁰.

¹⁷ <http://www.unic.un.org.pl/niepelnosprawnoscddefinicja.php>

¹⁸ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 100 ze zm.)

¹⁹ https://piu.org.pl/wp-content/uploads/2022/04/ICF_polish_version-_2022-04-02.pdf, str.20, 242-243

²⁰ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/karta-praw-osob-z-niepelnosprawnoscia>

4. Spójność z dokumentami strategicznymi i mechanizmami zarządzania Miastem

Obowiązujące regionalne i samorządowe dokumenty wypowiedające się w kwestii osób z niepełnosprawnościami są ważnym punktem odniesienia dla przedmiotowego Programu. Podstawowe cele i kierunki wyznaczone na poziomie województwa określa *Program Działania na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami dla województwa Kujawsko – Pomorskiego do 2030 r. – Równe Szanse 2030+*, który koreluje z ogólnopolską *Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021–2030*.

Opracowanie Programu wynika wprost z zapisu w dokumencie strategicznym Miasta „Bydgoszcz 2030. Strategia Rozwoju” (*przyjętym w dniu 27 maja 2020 roku uchwałą Nr XXIV/603/20 Rady Miasta Bydgoszczy*). W obszarze III. *Przyjazne warunki życia*, w celu III.3: *Miasto wrażliwe społecznie*, została zapisana propozycja programów wdrożeniowych, kluczowych dla osiągnięcia celów szczegółowych, tj. *wsparcie dla osób potrzebujących i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wspieranie aktywizacji zawodowej*. Są to m.in. Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Bydgoszczy, Programy Polityki Zdrowotnej.

Oprócz skoordynowania działań założonych w niniejszym Programie ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bydgoszczy*, dokument jest spójny z *Programem Działań na Rzecz Równego Traktowania dla Miasta Bydgoszczy na lata 2023-2028*. Uwzględni on bowiem największe powody wykluczenia osób z niepełnosprawnościami, które przedstawiono w raporcie badawczym: *Kierunki działań w zakresie polityki równego traktowania dla Miasta Bydgoszczy*²¹.

Istotnymi dokumentami ustanowionymi na szczeblu lokalnym są także: *Program Rozwoju Edukacji Miasta Bydgoszczy na lata 2021-2030* (uchwała Nr XLV/963/2021 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 27.10.2021 r.) oraz *Program przeciwdziałaniu bezrobociu, promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy do 2030 r.* (uchwała Nr XXXII/742/20 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 16 grudnia 2020 r.).

Przywołane regulacje stanowią rekomendację dla tworzenia i realizowania działań będących odpowiedzią na potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

²¹ Dr M. Abramowicz, dr A. Strzałkowska, Kierunek działań w zakresie polityki równego traktowania dla Miasta Bydgoszczy, www.bydgoszcz.pl/fileadmin/@bcopw/BRRT/Diagnoza_w_zakresie_rownego_traktowania.pdf

II. DZIAŁANIA NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

1. Dofinansowanie w ramach środków PFRON

Osoby z niepełnosprawnościami, zamieszkujące na terenie miasta Bydgoszczy, ubiegają się o dofinansowanie poniżej wskazanych zadań.

Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych

Osobom posiadającym stosowny dokument potwierdzający niepełnosprawność, spełniającym kryterium dochodowe, u których występuje potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych, przysługuje dofinansowanie zakupu sprzętu, przyrządów i urządzeń zleconych przez lekarza. Z kolei dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przysługuje osobom z niepełnosprawnościami – bez względu na wiek i stopień niepełnosprawności, które otrzymały refundację z Narodowego Funduszu Zdrowia i spełniają kryteria dochodowe.

Całkowita wartość dofinansowania tego zadania w latach 2019-2022 wyniosła 9.976.836,00 zł. Łącznie z pomocy skorzystało 7.087 osób z niepełnosprawnościami.

Dofinansowanie do uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w turnusach rehabilitacyjnych

Na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych, osoby z niepełnosprawnościami, na wniosek lekarza, mogą zostać skierowane na turnus rehabilitacyjny. Jeśli stan zdrowia osoby z niepełnosprawnościami wymaga pomocy opiekuna, otrzymuje on również dofinansowanie do pobytu. Wysokość dofinansowania zależy od stopnia niepełnosprawności, wieku oraz sytuacji życiowej wnioskodawcy.

W latach 2019-2022 dofinansowaniem tej formy wsparcia objęto 1.678 mieszkańców Bydgoszczy i wydatkowano na ten cel łącznie kwotę 1.801.891,00 zł.

Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu

Wsparciem objęte są także działania służące likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, które uniemożliwiają osobom z niepełnosprawnościami samodzielne funkcjonowanie. Za bariery architektoniczne uważa się wszelkie utrudnienia występujące w budynku i jego najbliższym otoczeniu, które uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu.

Barierą techniczną jest przeszkoda wynikająca z braku zastosowania lub niedostosowania przedmiotów lub urządzeń odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności uniemożliwiająca osobom niepełnosprawnym samodzielne funkcjonowanie.

Natomiast bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się z otoczeniem/lub przekazywaniem informacji.

Na dofinansowanie tych form pomocy wydatkowano łącznie 3.525.698,00 zł, zawierając 1.276 umów z osobami z niepełnosprawnościami, bądź ich opiekunami.

Dofinansowanie kosztów tworzenia i działalności Warsztatów Terapii Zajęciowej

Na terenie miasta Bydgoszczy funkcjonuje siedem tego typu placówek. W latach 2019-2022 liczba uczestników korzystających z rehabilitacji społecznej i zawodowej wyniosła ogółem 1.020 osób.

Tabela nr 1. Wykaz Warsztatów Terapii Zajęciowej

L.p.	Nazwa jednostki prowadzącej	Nazwa	Adres	Liczba miejsc	Specyfika
1.	„Caritas” Diecezji Bydgoskiej	Tęczą	al. Prezydenta L. Kaczyńskiego 37 Bydgoszcz 85-806	35	osoby z niepełnosprawnością intelektualną
2.	Fundacja „Wiatrak”	Bajka	ul. J. Porazińskiej 9 Bydgoszcz 85-792	35	osoby z niepełnosprawnością intelektualną i ruchową
3.	Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury	Biały Domek	ul. Toruńska 28 Bydgoszcz 85-023	25	osoby z niepełnosprawnością intelektualną
4.	Polski Związek Niewidomych w Bydgoszczy	Mega Art	ul. Stawowa 1 Bydgoszcz 85-323	50	osoby niewidome, z niepełnosprawnością sprzężoną oraz ze schorzeniami psychicznymi: schizofrenią, depresją, nerwicą

L.p.	Nazwa jednostki prowadzącej	Nazwa	Adres	Liczba miejsc	Specyfika
5.	Liga Kobiet Polskich Zarząd Wojewódzki	Modrzew	ul. Modrzewiowa 6 Bydgoszcz 85-631	55	osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym i umiarkowanym
6.	Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Dzieciom i ich Rodzicom „Przystań”	Przystań	ul. Noakowskiego 4 Bydgoszcz 85-804	25	osoby z dysfunkcją narządu ruchu
7.	Polski Związek Niewidomych w Bydgoszczy	Victoria	ul. Bernardyńska 3 Bydgoszcz 85-085	30	osoby niewidome i niedowidzące
Razem:				255	

Źródło: opracowanie własne

Podstawowym zadaniem WTZ jest prowadzenie zajęć usprawniających, nauka ról społecznych oraz funkcjonowania w relacjach z innymi, poprzez ćwiczenia m.in. planowania, komunikowania się, asertywności i podejmowania decyzji. Ponadto warsztaty mają na celu rozwijanie umiejętności zawodowych uczestników umożliwiających im w przyszłości podjęcie zatrudnienia. Działalność warsztatów terapii zajęciowej jest finansowana w 90% przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz w 10% przez Miasto Bydgoszcz. W latach 2019-2022 łącznie koszty finansowe wyniosły 24.418.803,00 zł.

Program „Aktywny samorząd”

Celem programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

W ramach programu w latach 2019-2022, osobom z niepełnosprawnościami udzielono wsparcia m.in. w zakresie:

- zakupu i montażu oprzyrządowania do samochodów,
- uzyskania prawa jazdy kat. „B” i „C”,
- utrzymania w sprawności technicznej wózków o napędzie elektrycznym,
- zakupu sprzętu komputerowego,
- zakupu urządzeń lektorskich,
- zakupu urządzeń brajlowskich,

- zakupu protez III generacji,
- dofinansowania kosztów nauki.

We wskazanym okresie pozytywnie zaopiniowano 1.384 wnioski, na które wydatkowano łącznie kwotę 6.021.667,92 zł.

2. Instytucjonalna pomoc społeczna i ośrodki opiekuńcze

Wsparcie na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Zadanie realizowane poprzez udzielanie osobom świadczeń w formie zasiłku stałego, zasiłku okresowego z tytułu niepełnosprawności, usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych. W latach 2019 – 2022 z pomocy materialnej w formie zasiłku stałego oraz zasiłku okresowego z tytułu niepełnosprawności skorzystało łącznie 7.068 osób. Natomiast usługi specjalistyczne i specjalistyczne usługi opiekuńcze przydzielono 4.661 osobom z niepełnosprawnościami.

Świadczenia rodzinne

W oparciu o ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych udzielane jest wsparcie finansowe osobom z niepełnosprawnościami oraz członkom ich rodzin, poprzez przyznanie:

- dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka z niepełnosprawnościami,
- świadczeń pielęgnacyjnych,
- specjalnych zasiłków opiekuńczych,
- zasiłków pielęgnacyjnych.

Tabela nr 2. Wysokość oraz liczba wypłaconych w latach 2019-2022 świadczeń rodzinnych

Lp.	Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń za 2019 r.	Liczba świadczeń za 2020 r.	Liczba świadczeń za 2021 r.	Liczba świadczeń za 2022 r.	Razem	Kwota wypłaconych świadczeń w latach 2019 - 2022
1.	Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego w tym: - na dziecko do 5 lat - na dziecko powyżej 5 r.ż.	2.203	1.859	1.642	1.353	7.057	647.178 zł.
		8.794	8.151	8.227	7.969	33.141	3.778.519 zł.
2.	Świadczenie pielęgnacyjne	15.668	17.775	20.147	22.449	76.039	143.232.894 zł.
3.	Specjalny zasiłek opiekuńczy	2.519	1.980	1.479	779	6.757	4.076.241,00 zł.
4.	Zasiłek pielęgnacyjny	88.327	86.742	86.869	87.084	349.022	72.839.970 zł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS, WSR Urząd Miasta Bydgoszczy

Domy Pomocy Społecznej

DPS-y to placówki stałego pobytu świadczące usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności.

Na terenie Miasta funkcjonują trzy Domy Pomocy Społecznej:

- DPS „Promień Życia” przy ul. Łomżyńskiej 54 – dysponuje miejscami dla 142 osób przewlekle somatycznie chorych. W latach 2019-2022 skorzystały z jego usług 672 osoby,
- DPS „Jesień Życia” przy ul. Mińskiej 15a – dom dysponuje miejscami dla 75 osób w podeszłym wieku. W latach 2019-2022 skorzystało z jego usług 340 osób,
- DPS „Słoneczko” przy ul. K.I. Gałczyńskiego 2 – dom dysponuje miejscami dla 56 dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną. W latach 2019-2022 skorzystały z jego usług 234 osoby.

Środowiskowe Domy Samopomocy

Do zadań ŚDS należy budowanie sieci wsparcia społecznego oraz przygotowanie osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz przewlekle chorych psychicznie do funkcjonowania w społeczeństwie. Na terenie Miasta działa siedem Środowiskowych Domów Samopomocy, do których w latach 2019-2022 uczęszczało łącznie 795 osób.

1. Środowiskowy Dom Samopomocy Nr 1 – 112 miejsc w tym:
 - ŚDS Słoneczko, ul. Gałczyńskiego 2 – 38 miejsc,
 - ŚDS Niezapominajka, ul. Ogrodowa 9 – 44 miejsca,
 - ŚDS Stokrotka, ul. Mińska 15 A – 30 miejsc.
2. Środowiskowy Dom Samopomocy Nr 2 – 108 miejsc w tym:
 - ŚDS Bławatek , ul. Dunikowskiego 2 – 22 miejsca,
 - ŚDS Wrzos, ul. Janosika 4 – 29 miejsc,
 - ŚDS Sami Swoi, ul. Szpitalna 25 – 27 miejsc,
 - ŚDS Irys, ul. Gałczyńskiego 2 – 30 miejsc.

Ośrodek Wsparcia dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Intelaktualnie

Ośrodek mieści się przy ul. Gałczyńskiego 2. Przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży w wieku od 3 do 25 r.ż., które ze względu na chorobę i niepełnosprawność intelektualną wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Ośrodek dysponuje 30 miejscami i wykonuje specjalistyczne usługi opiekuńcze w ramach pobytu dziennego. W latach 2019-2022 z usług Ośrodka skorzystało 263 osoby.

Domy Dziennego Pobytu

DDP jest miejscem dla osób starszych, samotnych i chorych. Zapewnia usługi opiekuńcze, terapię zajęciową, usługi rehabilitacyjne oraz zaspokaja potrzeby towarzyskie i rekreacyjno – kulturalne. Na terenie miasta funkcjonują dwa Domy Dziennego Pobytu:

- DDP Senior przy ul. Jodłowa 14 – w latach 2019-2022 udzielono pomocy 252 osobom,
- DDP Kapuściska przy ul. Kapuściska 10 – w latach 2019-2022 udzielono pomocy 370 osobom.

Pozostałe działania realizowane przez instytucje pomocy społecznej to m.in.:

Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością

Głównym celem programu jest wprowadzenie usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla:

- dzieci do 16 r.ż. z orzeczeniem o niepełnosprawności, łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby, w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, wydane na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób z niepełnosprawnościami albo orzeczenie równoważne do wyżej wymienionego.

W latach 2021-2022 zatrudniono 244 asystentów i objęto opieką łącznie 435 osób z niepełnosprawnościami. Program był realizowany w oparciu o środki finansowe przyznane przez Wojewodę Kujawsko – Pomorskiego. Na zadanie wydatkowano, we wskazanych latach, łącznie 5.080.297,28 zł.

Projekt pn. „Zaopiekowani”

Program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020, Oś Priorytetowa 9 Solidarne Społeczeństwo Działanie 9.1: Włączenie społeczne i rozwój usług opiekuńczych w ramach ZIT Poddziałanie 9.1.2 Rozwój usług opiekuńczych w ramach ZIT.

Głównym celem projektu jest zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych, poprzez świadczenie ich w miejscu zamieszkania osób niesamodzielnych, a także wspomaganie opiekunów w opiece nad osobą niesamodzielną poprzez:

- zapewnienie im tzw. opieki wytchnieniowej (w okresie ich pobytu w szpitalu, sanatorium, urlopu czy konieczności załatwienia spraw urzędowych itp.),
- realizację usługi asystenckiej zwiększającej mobilność,

- autonomię i bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnością ruchową (poruszających się na wózku inwalidzkim) lub niewidomych/niedowidzących, poprzez sfinansowanie im zakupu oraz przeszkolenia psa asystującego.

W latach 2021-2022 grupę docelową stanowiły 502 osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby niesamodzielne, z niepełnosprawnościami, zamieszkujące na terenie miasta Bydgoszczy. Projekt skierowany był również pośrednio do opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych.

Na przełomie lat 2021-2022 zrealizowano wsparcie w następującym zakresie:

- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, świadczone przez opiekunów zatrudnionych w projekcie (wsparciem objęto 284 osoby, zrealizowano 34.882 godziny wsparcia),
- usługi opiekuńcze w ramach tzw. opieki wytchnieniowej, świadczone przez podmiot wyłoniony w ramach konkursu ofert ogłoszonego na realizację zadania z zakresu pomocy społecznej, zleconego organizacjom pozarządowym (wsparciem objęto 78 osób, zrealizowano 5.018 godzin),
- szkolenie 6 psów asystujących dla 6 osób z niepełnosprawnością narządu wzroku.

Łącznie na realizację powyższego programu, w latach 2021-2022, wydatkowano 2.163.011,38 zł, z czego 1.943.810,53 zł pochodziło z uzyskanego dofinansowania, a 219.200,85 zł stanowiło wkład własny.

3. Aktywizacja zawodowa

Osoby z niepełnosprawnością posiadają pełne prawo do podjęcia zatrudnienia na otwartym rynku pracy, w celu zapewnienia godnego i autonomicznego życia. Zatrudnienie jest jednym z najważniejszych elementów integracji społecznej, gdyż osoby z niepełnosprawnościami są szczególnie narażone na wykluczenie zawodowe. Dlatego ważne jest podejmowanie działań w celu ograniczenia ich bezrobocia, zwiększania kompetencji oraz wspierania przedsiębiorczości.

Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy (PUP)

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych określa działania, które mają umożliwić osobie

z niepełnosprawnościami uzyskanie oraz utrzymanie zatrudnienia, tj. poradnictwo zawodowe, szkolenie zawodowe i pośrednictwo pracy. Powyższe zadania realizowane są przez Powiatowy Urząd Pracy (PUP).

Zgodnie z danymi PUP na koniec 2022 roku w Bydgoszczy zarejestrowane były 353 osoby z niepełnosprawnościami, w tym 322 osoby bezrobotne i 31 osób poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu.

Działania podejmowane przez PUP:

- pośrednictwo pracy: jest jedną z podstawowych usług udzielanych przez urzędy pracy. Dzięki niej osoby zainteresowane otrzymują wszelkie informacje o ofertach pracy, organizowanych giełdach, targach itp. Z tej formy pomocy korzystać mogą również pracodawcy poprzez uzyskanie informacji o osobach poszukujących pracy, sposobie przygotowania oferty pracy czy doborze odpowiednich kandydatów (w 2022 roku PUP posiadał 523 propozycje zatrudnienia dla osób z niepełnosprawnościami),
- poradnictwo zawodowe: polega na udzielaniu pomocy w rozwiązywaniu problemów zawodowych. Jest ono świadczone w formie indywidualnego kontaktu lub za pośrednictwem łącza telefonicznego albo internetowego, a także grupowo poprzez organizowanie różnorodnych warsztatów. Podczas spotkań poruszane są tematy związane z wyborem odpowiedniego zawodu, miejsca zatrudnienia, kierunkiem przekwalifikowania, określeniem predyspozycji zawodowych, przygotowaniem do wejścia na rynek pracy czy zaplanowaniem swojej kariery zawodowej (w 2022 roku z poradnictwa zawodowego skorzystało 6 osób z niepełnosprawnościami),
- szkolenia, staże: działania mające na celu umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami nabycia nowych kwalifikacji oraz praktycznych umiejętności do wykonywania pracy (w 2022 roku z powyższego skorzystały 4 osoby),
- prace interwencyjne: częściowe dofinansowanie wynagrodzenia zatrudnionego pracownika (w 2022 roku z tej formy zatrudnienia skorzystały 2 osoby),
- refundacja kosztów doposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy: pracodawca zatrudniający osobę z niepełnosprawnościami może otrzymać zwrot środków finansowych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), przeznaczonych m.in. na adaptację pomieszczeń, nabycie urządzeń, zakup oprogramowania,

- wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami podejmujących lub prowadzących działalność gospodarczą lub rolniczą: udzielanie dotacji ze środków PFRON,
- promowanie przedsięwzięć kierowanych do osób z niepełnosprawnościami tj. akcje informacyjne, ulotki, plakaty, platforma informacyjna, współpraca z innymi podmiotami,
- przyznawanie bonów (stażowego, szkoleniowego, na zasiedlenie),
- wypłata dodatków aktywizacyjnych (w 2022 roku dodatek wypłacono 49 osobom z niepełnosprawnościami).

Centrum Integracji Społecznej im. Jacka Kuronia (CIS)

Zakład budżetowy, mieszczący się przy ul. Smoleńskiej 43 w Bydgoszczy, którego działalność opiera się na realizowaniu Indywidualnego Programu Zatrudnienia Socjalnego (IPZS), skierowanego do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym m.in.: do osób z niepełnosprawnościami. Uczestnicy Programu biorą udział zarówno w zajęciach reintegracji społecznej jak i zawodowej.

Centrum, w ramach realizacji IPZS, współpracuje z ok. 50 pracodawcami z miasta Bydgoszczy. Wszystkie osoby biorące udział w zajęciach, objęte zostają kompleksowym wsparciem w ramach świadczonych usług, które pozwoli im na podjęcie działań umożliwiających samodzielnie i niezależne funkcjonowanie w społeczeństwie, a tym samym przezwycięzenie dotychczasowego wykluczenia społecznego. W latach 2019-2022 Indywidualnym Programem Zatrudnienia Socjalnego objęte były 154 osoby z niepełnosprawnościami, w tym 92 legitymowały się orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności, 58 orzeczeniem o umiarkowanym stopniu i 4 osoby o znacznym. W wyniku udziału w powyższym programie 74 osoby z niepełnosprawnościami podjęły zatrudnienie, co stanowi 48% spośród uczestników z niepełnosprawnościami IPZS.

Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ)

Zakład Aktywności Zawodowej, mieszczący się przy ul. Ludwikowo 3 w Bydgoszczy, jest samorządowym zakładem budżetowym prowadzącym działalność produkcyjno-usługową w zakresie poligrafii i introligatorni oraz profesjonalnego niszczenia dokumentów. Działalność prowadzona jest w pracowniach: projektowania, druku offsetowego i wielkoformatowego, introligatorskiej, segregacji i niszczenia dokumentów.

Zakład zatrudnia osoby o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Praca odbywa się w niepełnym wymiarze czasu pracy i wynosi 4 godziny dziennie, pozostały czas pobytu w zakładzie przeznaczony jest na zajęcia rehabilitacyjne (w 2022 roku ZAZ zatrudniał 49 osób). Zakład jest w pełni przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, umożliwia swobodne przemieszczanie się po budynku dzięki zamontowanemu dźwigowi osobowemu oraz poręczom przyściennym. Ponadto zapewnia pracownikom bezpłatne przejazdy własnym środkiem transportu, dowożąc osoby z dysfunkcją narządu ruchu z miejsca zamieszkania do pracy i z powrotem.

W Zakładzie Aktywności Zawodowej funkcjonuje Zakładowy Fundusz Aktywności, z którego środków udzielane jest pracownikom z niepełnosprawnościami wsparcie w zakresie: rekreacji i uczestnictwa w życiu kulturalnym, pomocy w zaspokajaniu innych potrzeb socjalnych i związanych z rehabilitacją społeczną, zakupu i naprawy indywidualnego sprzętu rehabilitacyjnego, wyrobów medycznych niezbędnych w rehabilitacji oraz ułatwiających wykonywanie czynności życiowych, zakupu leków i innych niezbędnych środków.

Dział Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

W ramach zadań realizowanych na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami przez Dział Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, ze środków PFRON udzielana jest pomoc w formie dotacji na:

- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej (w latach 2019 – 2022 zrefundowano wyposażenie 37 stanowisk na łączną kwotę 1.604.600 zł),
- rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (w latach 2019 – 2022 udzielono 10 dofinansowań w kwocie 369.395,00 zł).

Powyższe dotacje mają charakter pomocy bezwrotnej pod warunkiem nieprzerwanego prowadzenia działalności przez okres 24 miesięcy.

4. Edukacja

Edukacja osób z niepełnosprawnościami w Polsce realizowana jest w oparciu o kształcenie specjalne, stanowiące integralną część systemu oświaty. Umożliwia ono dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami realizację obowiązku szkolnego, zgodnie z ich możliwościami i predyspozycjami.

Z myślą o uczniach posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w Bydgoszczy zostały utworzone szkoły i placówki specjalne i integracyjne oraz z oddziałami specjalnymi i integracyjnymi. Podejmowane są w nich działania edukacyjne mające na celu wyposażenie uczniów w wiedzę i umiejętności oraz nabycie nowych kompetencji umożliwiających aktywne uczestnictwo w życiu społecznym. Uczniowie biorą udział w licznych działaniach kulturalnych, stają się twórcami prac plastycznych, fotografii artystycznej, filmów, ról teatralnych i muzycznych. Dzięki bogatej ofercie zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych, organizacji festynów, pikników, wycieczek oraz imprez integracyjnych, nabywają umiejętności spędzania i organizowania czasu wolnego, uczą się samodzielności oraz funkcjonowania w nowych miejscach i w nowych sytuacjach. Ponadto dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami ma zapewniony dowóz do i z placówek oświatowych.

Przed rozpoczęciem edukacji przedszkolnej, dzieci z niepełnosprawnością w wieku do lat 3 mogą zostać objęte opieką w Żłobku Integracyjnym, mieszczącym się przy ul. Stawowej 1c. Nadrzędnym celem żłobka integracyjnego jest stworzenie wszystkim dzieciom jak najlepszych warunków do rozwoju przy wsparciu specjalistów prowadzących kompleksową terapię i rehabilitację. W celu zapewnienia skutecznej integracji, dzieci z niepełnosprawnościami łączone są w grupy z dziećmi zdrowymi (w 2022 roku do żłobka uczęszczało 33 dzieci z różnymi dysfunkcjami, w tym 15 posiadało orzeczenie o niepełnosprawności).

W celu prowadzenia skutecznej terapii, kadra żłobka opracowuje dla każdego dziecka program pracy rehabilitacyjnej, terapeutycznej i pedagogicznej. Zajęcia ze specjalistami odbywają się zarówno indywidualnie jak i grupowo. Dla zwiększenia skuteczności terapii wszystkie działania podejmowane są w ścisłej współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi dzieci.

Żłobek Integracyjny posiada wszelkie udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami. Wyposażony jest w windę, podjazdy dla wózków inwalidzkich oraz zmodernizowany plac zabaw wyposażony w nowy sprzęt.

Żłobek współpracuje z Poradniami Psychologiczno-Pedagogicznymi, Poradnią Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży, Poradnią Logopedyczną i Centrum Rehabilitacji.

Miasto Bydgoszcz jest organem prowadzącym dla następujących placówek specjalnych oraz z oddziałami specjalnymi (w 2022 r. uczyło się w nich łącznie 709 uczniów):

1. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy Nr 3 im. Marii Grzegorzewskiej, ul. Graniczna 12, w którego skład wchodzi:
 - Szkoła Podstawowa nr 51 Specjalna: realizuje edukację uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym oraz znacznym, a także zajęcia rewalidacyjne na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego,
 - Szkoła Przystosowująca do Pracy nr 3: dedykowana jest dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, autyzmem, a także z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Głównym celem placówki jest efektywne przygotowanie uczniów do dorosłości oraz wyposażenie ich w takie umiejętności, które pomogą im w zatrudnieniu na otwartym, chronionym lub wspomaganym rynku pracy.
2. Zespół Szkół nr 29, ul. Słoneczna 26, w którego skład wchodzi:
 - Ośrodek Rewalidacyjno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem: jego celem jest terapia osób w spektrum autyzmu, a także przygotowanie ich do życia w społeczeństwie,
 - Przedszkole nr 31: organizuje opiekę nad dziećmi z niepełnosprawnościami, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci w spektrum autyzmu,
 - Szkoła Podstawowa nr 13 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi: szkoła sprawuje funkcję edukacyjną, wychowawczą, opiekuńczą i terapeutyczną.
3. Zespół Szkół nr 30 Specjalnych, ul. Jesionowa 3a, w którego skład wchodzi:
 - Oddział Przedszkolny: przygotowanie przedszkolne dla dzieci 5 i 6 letnich z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym,
 - Szkoła Podstawowa nr 1 Specjalna: edukacja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym,
 - Szkoła Przystosowująca do Pracy nr 1: prowadzi działalność dydaktyczną – opiekuńczą - wychowawczą dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi, którzy ukończyli gimnazjum lub szkołę podstawową i zostali zakwalifikowani do kształcenia specjalnego.

4. Zespół Szkół nr 31 Specjalnych, ul. Fordońska 17, w skład którego wchodzi:
 - Szkoła Podstawowa nr 23 Specjalna: placówka przeznaczona jest dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
 - Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy nr 2: kształci młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi.
5. Zespół Szkół nr 7 im. 16. Pułku Ułanów Wielkopolskich w Bydgoszczy, ul. Waryńskiego 1, w skład którego wchodzi:
 - Szkoła Podstawowa nr 48 z Oddziałami Specjalnymi i Sportowymi: edukacja obejmuje również dzieci słabosłyszące,
 - XVII LO dla Słabo Słyszających: edukacja uczniów słabosłyszących.
6. Branżowa Szkoła I stopnia nr 6 Specjalna, ul. Grunwaldzka 41: edukacja uczniów od 15 r.ż., również dla posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim, kształci m.in. w zawodach: ogrodnik, monter budowy, cukiernik, kucharz, mechanik pojazdów samochodowych, stolarz.
7. Szkoła Podstawowa nr 55 Specjalna, wchodząca w skład Bydgoskiego Zespołu Placówek Oświatowo – Wychowawczych, ul. Traugutta 5: przeznaczona dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami w zachowaniu i niedostosowanych społecznie.

Na terenie Miasta Bydgoszczy znajduje się 13 placówek posiadających w swej strukturze oddziały integracyjne, które zapewniają dzieciom i uczniom z niepełnosprawnościami realizację obowiązku szkolnego na wszystkich etapach edukacyjnych. Maksymalna liczba uczniów w jednym oddziale nie może wynosić więcej niż 20 osób, w tym do 5 uczniów z niepełnosprawnością przyznawane są 2 godziny zajęć rewalidacyjnych.

1. Przedszkola:

- Przedszkole nr 61 Integracyjne, ul. Kąkolowa 21,
- Przedszkole nr 31, ul. Słoneczna 26 (ZS nr 29) – Oddział integracyjny,
- Przedszkole nr 6, ul. Pijarów 4 (ZS nr 8) – Oddział integracyjny.

2. Szkoły podstawowe:

- Szkoła Podstawowa nr 12 z Oddziałami Integracyjnymi, ul. Kcyńska 49,
- Szkoła Podstawowa nr 13 z Oddziałami Specjalnymi i Integracyjnymi, ul. Słoneczna 26 (ZS nr 29),
- Szkoła Podstawowa nr 18 z Oddziałami Integracyjnymi, ul. Pijarów 4 (ZS nr 8),
- Szkoła Podstawowa nr 20 z Oddziałami Integracyjnymi, ul. Kaliska 10,
- Szkoła Podstawowa nr 25 z Oddziałami Integracyjnymi, ul. A.G. Siedleckiego 11,
- Szkoła Podstawowa nr 56 z Oddziałami Integracyjnymi przy ul. Bośniackiej 3,
- Szkoła Podstawowa nr 65 z Oddziałami Integracyjnymi i Sportowymi, ul. Golloba 7,
- Szkoła Podstawowa nr 67 z Oddziałami Sportowymi – oddziały integracyjne, ul. M. Kromera 11.

3. Szkolnictwo ponadpodstawowe:

- XXI Liceum Ogólnokształcące Integracyjne w Zespole Szkół nr 19, ul. A. G. Siedleckiego 11,
- XIII Liceum Ogólnokształcące, ul. Gawędy 5.

Integralnym elementem systemu edukacyjnego jest działalność **Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych nr 1 i nr 2 w Bydgoszczy**. Realizują one działania mające na celu wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży oraz udzielanie pomocy psychologiczno - pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach. Ich działania obejmują: zajęcia grupowe, interwencje kryzysowe, terapie logopedyczne oraz działania, których celem jest wspieranie rozwoju osobistego dzieci i młodzieży z uwzględnieniem profilaktyki i promocji zdrowego stylu życia. Niezmiernie istotna jest również ich działalność diagnostyczna, która umożliwia planowanie kształcenia i kariery zawodowej dzieci i młodzieży. W Poradniach organizowane są badania przesiewowe mowy, słuchu, wzroku itd.

Bydgoskie Granty Oświatowe (BGO) stanowią formę wsparcia finansowego dla najlepszych inicjatyw edukacyjnych i kulturalnych wyróżniających się innowacyjnością, nowatorstwem i oryginalnością, realizowanych przez szkoły i placówki oświatowe, dla których organem prowadzącym jest Miasto Bydgoszcz. Przeznaczone są na realizację projektów edukacyjnych oraz animacyjnych o charakterze naukowym, artystycznym, rekreacyjnym

i integracyjnym. BGO przyznawane są w drodze ogłaszanego konkursu. W latach 2019 – 2022 na powyższy cel Miasto przeznaczyło kwotę 77.020,00 zł

Zapewnienie bezpłatnego transportu oraz zwrot kosztów dowozu dla uczniów i dzieci niepełnosprawnościami do jednostek oświatowych położonych na terenie Miasta Bydgoszczy.

Bezpłatny dowóz do przedszkola, szkoły i ośrodka umożliwiającego realizację obowiązku szkolnego, organizowany przez Miasto Bydgoszcz przysługuje do:

- najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego – w przypadku dzieci pięcioletnich i sześcioletnich oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, realizujących obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego – objętych kształceniem specjalnym,
- najbliższej szkoły podstawowej – w przypadku uczniów realizujących kształcenie specjalne,
- najbliższej szkoły ponadpodstawowej – uczniom z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy 21 rok życia,
- ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego, umożliwiającego dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim lub z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki – do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 24 rok życia – w przypadku uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, 25 rok życia – w przypadku uczestników zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.

Pozostałe działania w ramach oferty edukacyjnej:

- dofinansowanie zakupu podręczników i materiałów edukacyjnych w ramach programu „Wyprawka szkolna”,
- realizacja zajęć pozalekcyjnych oraz działań edukacyjno – integracyjnych,
- realizacja *Miejskiego Programu Profilaktyki Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*,

- prowadzenie zajęć edukacyjno – profilaktycznych w placówkach oświatowych, do których uczęszczają dzieci z niepełnosprawnościami,
- remonty i inwestycje placówek oświatowych.

5. Sport, kultura, rekreacja

Niezmiernie istotną rolę w procesie rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami oraz włączania ich do życia społecznego odgrywa sport, rekreacja oraz kultura. Tego typu aktywności sprzyjają integracji społecznej, otwarciu się na nowe możliwości, przełamywaniu barier psychicznych oraz fizycznych.

Aktywność fizyczna jest podstawowym elementem prawidłowego rozwoju człowieka, zapewnienia zdrowego życia zarówno fizycznego jak i psychicznego, umożliwia podnoszenie sprawności fizycznej, nabywanie odporności czy korygowanie wad postawy.

Uczestnictwo w kulturze jest natomiast efektem procesu wychowania oraz kształcenia, dotyczy każdego człowieka i wpływa na sposób widzenia świata. Dlatego też należy zapewnić jak najszerszy dostęp do udziału w kulturze i w twórczym jej rozwoju osobom z niepełnosprawnościami.

Sport i kultura wiążą się również z rekreacją, która polega na podejmowaniu różnorodnych form aktywności w celu odpoczynku, regeneracji sił czy rozwoju psychofizycznego.

W mieście Bydgoszczy wsparcie aktywności osób z niepełnosprawnościami w obszarze sportu, kultury i rekreacji realizowane jest poprzez:

- dofinansowanie zadań z zakresu sportu, kultury, rekreacji, rehabilitacji społecznej oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami,
- zachęcanie do aktywności fizycznej dzięki wprowadzeniu ulg i zwolnień w opłatach za korzystanie z obiektów sportowych,
- organizację imprez, wydarzeń itp. aktywizujących osoby z niepełnosprawnościami;
- dofinansowanie wydarzeń sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami,
- wspieranie i promowanie twórczości osób z niepełnosprawnościami,
- udostępnianie obiektów sportowych, kultury, muzealnych i wystawienniczych,
- działalność jednostek w zakresie kultury, sportu i rekreacji.

W tym miejscu na uwagę zasługują systematyczne działania Miasta w zakresie dostosowywania infrastruktury sportowej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, np. w pełni dostosowane Lodowisko „Torbyd”, Centrum Rekreacji „Astoria”, pływalnia „Aqua Fordon”

III. DOSTĘPNOŚĆ PRZESTRZENI I USŁUG PUBLICZNYCH W MIEŚCIE BYDGOSZCZY

Dostęp do przestrzeni i usług publicznych stanowi niezbędny element korzystania z pełni praw obywatelskich przez osoby z niepełnosprawnościami. Ochrona i zapewnienie pełnego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby z niepełnosprawnościami, na równi ze wszystkimi obywatelami, zostało wyrażone w Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Z treści Konwencji wynika, że należy podjąć odpowiednie środki w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami swobodnego dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno – komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług, powszechnie dostępnych. Środki te powinny obejmować rozpoznanie i eliminację przeszkód oraz barier w zakresie dostępności.

1. Dostępność architektoniczna i transportowa

Miasto Bydgoszcz nieustannie podejmuje działania zmierzające do usunięcia barier w celu włączenia osób z niepełnosprawnościami do aktywnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia społecznego.

Już na etapie realizacji nowych inwestycji uwzględnia się potrzeby osób z różnymi dysfunkcjami. Powyższe procesy nadzoruje Wydział Inwestycji Urzędu Miasta Bydgoszczy czuwając, aby nowe lub modernizowane budowle stawały się obiektami pozbawionymi barier architektonicznych.

Prace zmierzające do likwidacji barier ograniczających dostęp do szeroko rozumianej przestrzeni publicznej, systematycznie prowadzi również Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy (ZDMiKP). Powyższe działania realizuje dwutorowo, tj. zarówno w obszarze remontów i budów infrastruktury drogowej, jak również w zakresie dostosowywania taboru komunikacji miejskiej do potrzeb i oczekiwań osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Każda nowa inwestycja drogowa lub remont ulic prowadzony jest z myślą o niwelowaniu barier architektonicznych. Wśród rozwiązań zwiększających poziom bezpieczeństwa osób z niepełnosprawnościami, poruszających się w przestrzeni miejskiej,

można wymienić: funkcjonowanie sygnalizacji dźwiękowej i wzbudzającej sygnał zielony przy przejściach dla pieszych, obniżanie krawężników, doświetlanie po zmroku przejść dla pieszych oraz stosowanie na skrzyżowaniach płyt bąbelkowych i ryflowanych. Tego typu rozwiązanie stosuje się również w przypadku przystanków autobusowych i peronów tramwajowych (płyty mają za zadanie ochronić osoby niedowidzące przed niebezpieczeństwem zbyt bliskiego podejścia do krawędzi przystanku lub peronu).

Podczas wydawania decyzji komunikacyjnych, ZDMiKP zwraca szczególną uwagę, aby w zależności od możliwości lokalizacyjnych, obiekty były wyposażane w pochylnie dla osób z niepełnosprawnościami oraz aby wszelkie urządzenia (schody, poręcze, podjazdy) znajdowały się w obrysie budynków.

Ponadto, głównie z myślą o osobach słabowidzących lub niedowidzących, wszystkie urządzenia na chodnikach, takie jak: bariery, słupki, znaki drogowe, kwietniki, ławki, reklamy itp. umiejscawiane są w taki sposób, aby nie utrudniały poruszania się pieszych.

Na uwagę zasługuje również fakt, że w ramach prowadzonych inwestycji drogowych, których przedmiotem jest budowa parkingów, każdorazowo wyznaczane są miejsca do parkowania przeznaczone dla osób z niepełnosprawnościami. Ich nawierzchnie zrównuje się z poziomem chodnika, co pozwala na dogodne przemieszczenie się osobom z dysfunkcją narządu ruchu z parkingu na chodnik.

Warto też nadmienić, że do potrzeb i oczekiwań osób z niepełnosprawnościami dostosowane jest wyposażenie pojazdów komunikacji miejskiej. Zarówno w tramwajach, jak i autobusach znajdują się miejsca wyposażone w pasy bezpieczeństwa, umożliwiające bezpieczne ustawienie wózka. W celu ułatwienia orientacji osobom niedowidzącym, uchwyty wewnątrz pojazdów oznaczone są kontrastowo kolorem żółtym, a wszystkie autobusy i tramwaje wyposażono w zapowiedzi głosowe.

Ponadto zarówno schematy tras komunikacji publicznej, umiejscawiane w pojazdach komunikacji miejskiej, jak i oznaczenia nr linii, wykonane są w kolorystyce kontrastowej, uzupełnione dodatkowo zapowiedziami lektora o przebiegu trasy.

2. Dostępność informacyjno - komunikacyjna

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami na zasadzie równości z innymi osobami to nie tylko działania w obszarze dostępności architektonicznej czy środków transportu, ale także w sferze informacji i komunikacji, w tym zapewnienie dostępu

do technologii i systemów informacyjno – komunikacyjnych, a także do innych urzędów i usług.

Założeniem dostępności informacyjno – komunikacyjnej jest przede wszystkim zapewnienie komunikacji podczas wizyty w urzędzie czy innej instytucji, a także dbanie o możliwość przygotowania się do tej wizyty i komunikacji z danym podmiotem publicznym. Narzędzia do osiągnięcia powyższego to m.in.: zapewnienie osobie potrzebującej możliwości bezpośredniego kontaktu z tłumaczem Polskiego Języka Migowego lub umożliwienie dostępu do usługi tłumacza online.

W tym miejscu warto nadmienić, że na początku 2022 r. w Urzędzie Miasta Bydgoszczy została uruchomiona usługa tłumacza Polskiego Języka Migowego online, mająca na celu profesjonalną obsługę osób głuchych i niedosłyszących. Na dzień dzisiejszy usługa dostępna jest w Wydziale Organizacyjno – Administracyjnym, Wydziale Świadczeń Rodzinnych oraz Wydziale Upnień Komunikacyjnych (ul. Grudziądzka, filia UMB w Fordonie przy ul. Gierczak, POM GH Zielone Arkady).

W celu ułatwienia korzystania z usług świadczonych przez Urząd Miasta Bydgoszczy, osoby z niepełnosprawnościami mają możliwość skorzystania z usługi *E-Urząd Bydgoszcz*, udostępnionej na stronie internetowej Miasta (www.bydgoszcz.pl).

Za pośrednictwem *E-Urząd Bydgoszcz* wszyscy obywatele, w tym również osoby z niepełnosprawnościami, mogą bez konieczności wizyty w Urzędzie, zapoznać się oraz pobrać wnioski i formularze. Dodatkowym ułatwieniem są zamieszczone w tym miejscu Karty usług, zawierające szczegółowe informacje dotyczące sposobów i trybów załatwiania spraw oraz wymaganych dokumentów.

Stanowi to bardzo wygodne rozwiązanie dla osób z dysfunkcją narządu wzroku lub mających trudności z przemieszaniem się. Usługa stwarza bowiem możliwość zapoznania się z niezbędnymi dokumentami przy użyciu posiadanych w miejscu zamieszkania specjalistycznych urządzeń, ułatwiających odczytywanie tekstu w wersji elektronicznej lub papierowej, a także zapewnia swobodę ich wypełnienia w domowych warunkach, dostosowanych do indywidualnych potrzeb i możliwości wskazanych osób.

3. Dostępność cyfrowa

Zasady zapewniania dostępności cyfrowej reguluje ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 roku o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

Wskazuje ona konieczność zapewnienia dostępności zgodnie ze standardem *WCAG 2.1. (Web Content Accessibility Guidelines)* ustalonymi przez konsorcjum *W3C (World Wide Web Consortium)*. Standard zawiera zbiór zasad, jakimi powinni kierować się twórcy stron internetowych, aby przygotowane przez nich strony były maksymalnie dostępne dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Standard stosuje się także do aplikacji webowych i mobilnych.

Zgodnie z założeniami wskazanego wyżej dokumentu, zarówno strony internetowe jak i aplikacje mobilne powinny spełniać następujące warunki:

- umożliwienie korzystania z serwisu za pomocą zarówno klawiatury jak i myszki,
- publikowanie dokumentów w formacie umożliwiającym korzystanie z czytnika tekstu (np. pliki PDF o strukturze ułatwiającej przeglądanie ich przez osoby niewidome),
- umieszczanie zdjęć i grafik posiadających opisy alternatywne <alt>,
- stosowanie przejrzystej struktury i odpowiednio dobranej czcionki,
- dbanie o kontrastowo dobraną kolorystykę stron, z myślą o potrzebach osób niedowidzących,
- unikanie animowanych elementów oraz poruszających się tekstów i grafik, mogących stanowić zagrożenie dla osób cierpiących na padaczkę fotogenną,
- umożliwienie powiększenia strony o co najmniej 200% przy wykorzystaniu narzędzi przeglądarki.

W tym miejscu warto wskazać na dostępne, w myśl powyższych przepisów, internetowe strony Miasta, w tym internetowy portal *Miasta Bydgoszczy* (www.bydgoszcz.pl), *Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Bydgoszczy* (www.bip.bydgoszcz.pl) oraz *Biuletyn Informacji Publicznej bydgoskich placówek oświatowych* (www.bip.edu.bydgoszcz.pl). Niezbędne wymogi spełniają również strony internetowe jednostek Miasta, wśród nich można wymienić m.in.: Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego, Teatr Polski im. Hieronima Konieczki czy Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej.

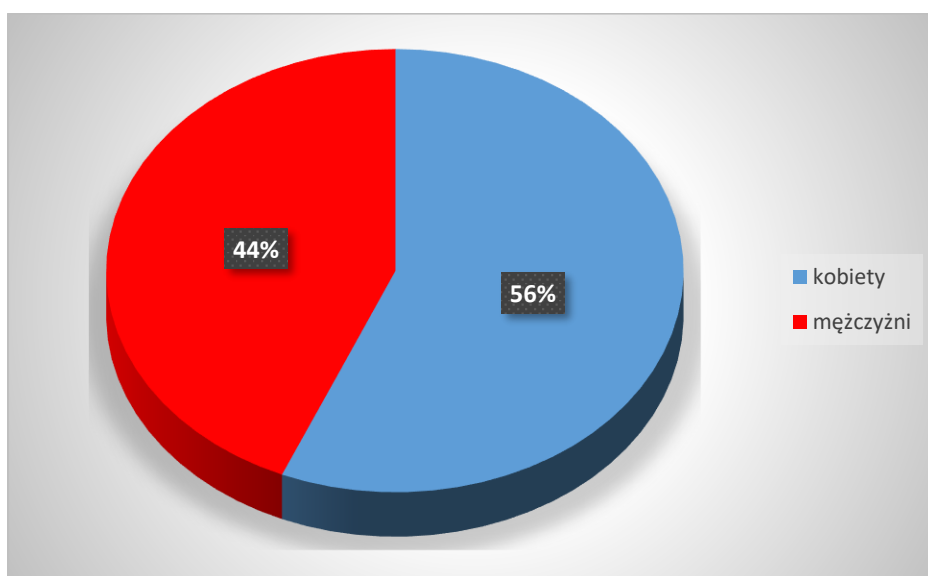
IV. DIAGNOZA I OCENA POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Ta część Programu powstała w oparciu o dostępne dane Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W celu przeprowadzenia rzetelnej oceny i zidentyfikowania potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów analizę pogłębiono o badanie ankietowe. Jego celem było przede wszystkim zbadanie opinii mieszkańców na temat funkcjonowania Miasta w obszarach prewencji niepełnosprawności, dostępności w zakresie architektonicznym, transportowym i komunikowaniu się, a także edukacji, sportu, rekreacji, kultury, wsparcia środowiskowego i pomocy społecznej oraz aktywizacji zawodowej.

1. Dane Głównego Urzędu Statystycznego

Z opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny danych, pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2021 r. wynika, że w mieście Bydgoszczy wg. stanu na dzień 31 marca 2021 r. liczba osób z niepełnosprawnościami łącznie wynosiła 54 627 tysięcy, w tym 23 788 tysięcy mężczyzn i 30.839 tysięcy kobiet²², co stanowiło 16,2 % ludności Miasta.

Wykres nr 1 Osoby z niepełnosprawnością wg płci

Źródło: BDL GUS – NSP 2021 – dane wstępne

²² <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica>

W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, liczba osób z niepełnosprawnością w Bydgoszczy była wyższa niż w kraju i regionie (Bydgoszcz: 1 618, województwo 1 489, Polska: 1.432).

2. Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

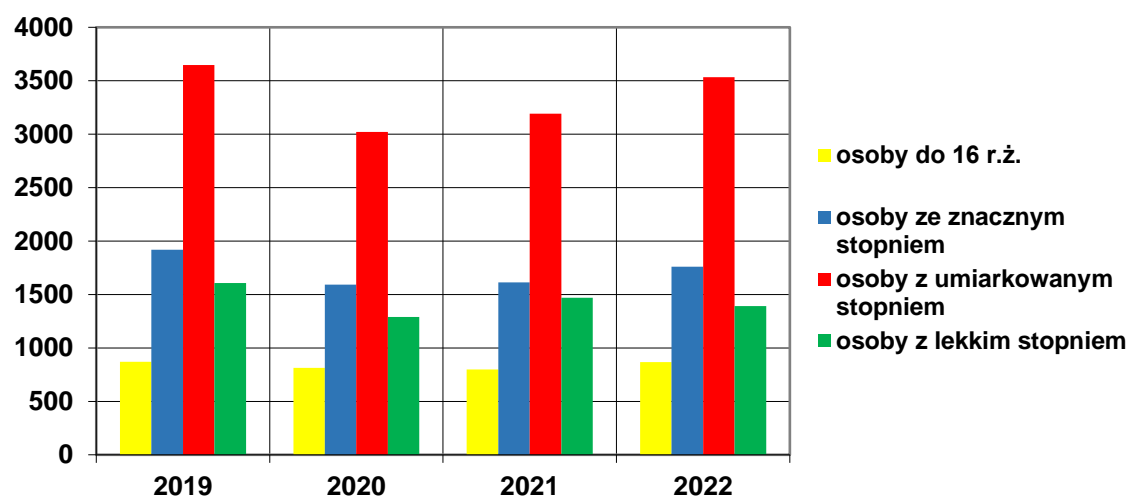
Analizę danych PZOON rozpoczęto od zestawienia liczby wydanych orzeczeń. Dzieci i młodzież do 16 r.ż., otrzymują orzeczenie o niepełnosprawności bez podziału na stopnie, w przypadku osób powyżej 16 r.ż., wydawane są orzeczenia o zakwalifikowaniu danej osoby do jednego z trzech stopni (znaczny, umiarkowany, lekki).

Tabela nr 3. Liczba wydanych orzeczeń w latach 2019 -2022

Rok	Orzeczenia o niepełnosprawności (osoby do 16 r.ż.)	Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności (osoby powyżej 16 r.ż.)			Razem
		znaczny	umiarkowany	lekki	
2019	871	1.918	3.648	1.607	8.044
2020	812	1.593	3.021	1.290	6.716
2021	799	1.612	3.192	1.468	7.071
2022	866	1.760	3.532	1.390	7.548
Razem	3.348	6.883	13.393	5.755	29.379

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Wykres nr 2. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności w latach 2019-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Z powyższych danych wynika, że najczęściej wydano orzeczeń o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Obserwuje się także ich wzrost w latach 2019-2022 o 28,6% w porównaniu do lat ubiegłych 2016 – 2018.

Na przestrzeni 2020-2021 roku można zaobserwować spadek łącznej liczby wydanych orzeczeń. Sytuacja ta związana jest z wystąpieniem sytuacji epidemicznej COVID – 19. Na podstawie ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, przedłużeniu uległa ważność orzeczeń wydawanych przez powiatowe zespoły ds. orzekania.

Orzecznictwo dzieci i młodzieży poniżej 16 roku życia

Poniższe tabele zawierają dane dotyczące przyczyn niepełnosprawności z podziałem na orzeczenia wydane osobom przed 16 r.ż., a także dane z uwzględnieniem ich wieku i płci.

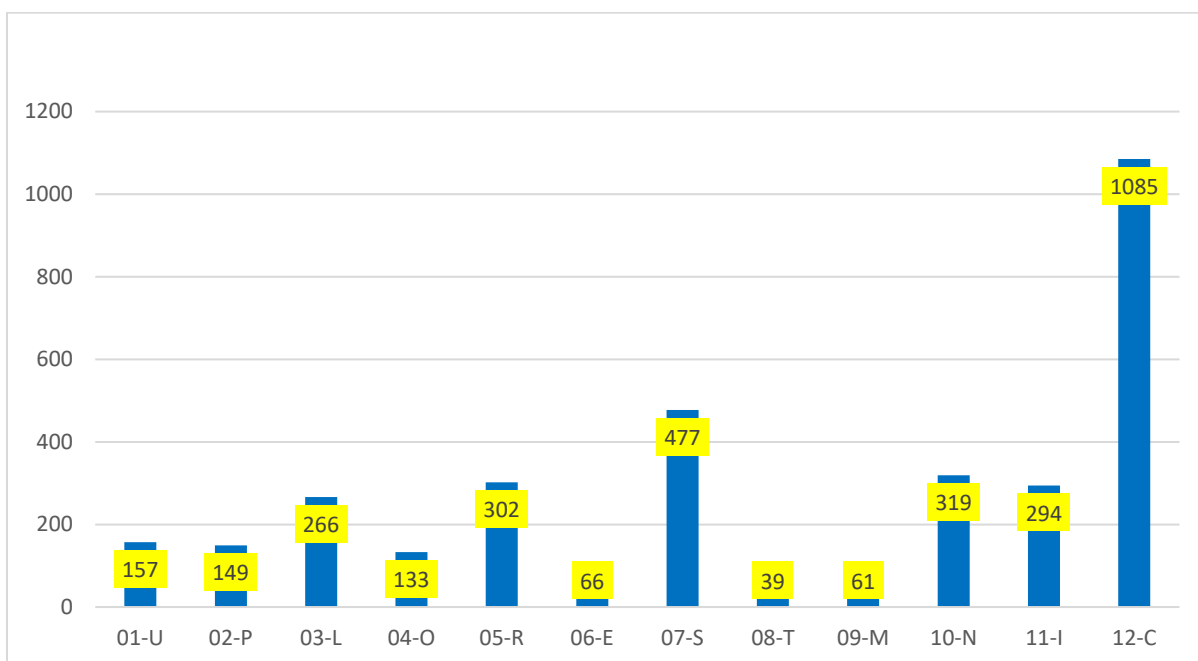
Tabela nr 4. Przyczyna wydania orzeczenia o niepełnosprawności osobom przed 16 r.ż. w latach 2019-2022

Orzeczenia o niepełnosprawności (osoby do 16 r.ż.)						
Lp.	Przyczyna niepełnosprawności	2019	2020	2021	2022	Razem
1	01-U upośledzenie umysłowe	40	48	39	30	157
2	02-P choroby psychiczne	36	35	41	37	149
3	03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	85	53	71	57	266
4	04-O choroby narządu wzroku	38	42	22	31	133
5	05-R upośledzenia narządu ruchu	100	100	55	47	302
6	06-E epilepsja	15	19	18	14	66
7	07-S choroby układu oddechowego i krążenia	167	131	100	79	477
8	08-T choroby układu pokarmowego	13	12	8	6	39
9	09-M choroby układu moczowo-płciowego	18	15	10	18	61
10	10-N choroby neurologiczne	65	59	93	102	319

Orzeczenia o niepełnosprawności (osoby do 16 r.ż.)						
11	11-I inne	59	84	66	85	294
12	12-C całościowe zaburzenia rozwojowe	235	214	276	360	1.085
Razem		871	812	799	866	3.348

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Wykres nr 3. Przyczyna wydania orzeczenia o niepełnosprawności osobom poniżej 16 r.ż. w latach 2019-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Powyższy wykres wskazuje przyczyny niepełnosprawności osób poniżej 16 r.ż., natomiast według częstotliwości występowania schorzenia, przedstawiały się one następująco:

- 12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe (1085),
- 07-S - choroby układu oddechowego i krążenia (477),
- 10-N - choroby neurologiczne (319),
- 05-R - upośledzenie narządu ruchu (302),
- 11-I - inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego (294),

- 03-L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu (266),
- 01-U - upośledzenie umysłowe (157),
- 02-P - choroby psychiczne (149),
- 04-O - choroby narządu wzroku (133),
- 06-E – epilepsja (66),
- 09-M - choroby układu moczowo – płciowego (61),
- 08-T - choroby układu pokarmowego (39).

Z przedstawionych danych wynika, że wśród dzieci i młodzieży poniżej 16 r.ż. najczęstszą przyczynę niepełnosprawności na przestrzeni lat 2019-2022 stanowiły całościowe zaburzenia rozwojowe. Łącznie, z tego powodu wydano 1.085 orzeczeń. Druga co do wielkości przyczyna dotyczy chorób układu oddechowego i krążenia, łącznie 477 orzeczeń. Natomiast najmniejszą liczbę przedmiotowych dokumentów przyznano z powodu chorób układu pokarmowego.

Tabela nr 5. Struktura wiekowa oraz płeć osób poniżej 16 r.ż., którym wydano orzeczenia w latach 2019-2022

Rok	Wiek w latach				Płeć		
	0-3	4-7	8-16	Razem	K	M	Razem
2019	252	245	374	871	315	556	871
2020	195	237	380	812	292	520	812
2021	206	200	393	799	310	489	799
2022	179	292	395	866	292	574	866
Razem	832	974	1.542	3.348	1.209	2.139	3.348

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Według danych zawartych w tabeli nr 5, największy odsetek osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności dotyczy dzieci i młodzieży w wieku od 8-16 lat (1 542), co stanowi 46,1% wśród osób poniżej 16 r.ż.

Orzecznictwo osób powyżej 16 roku życia

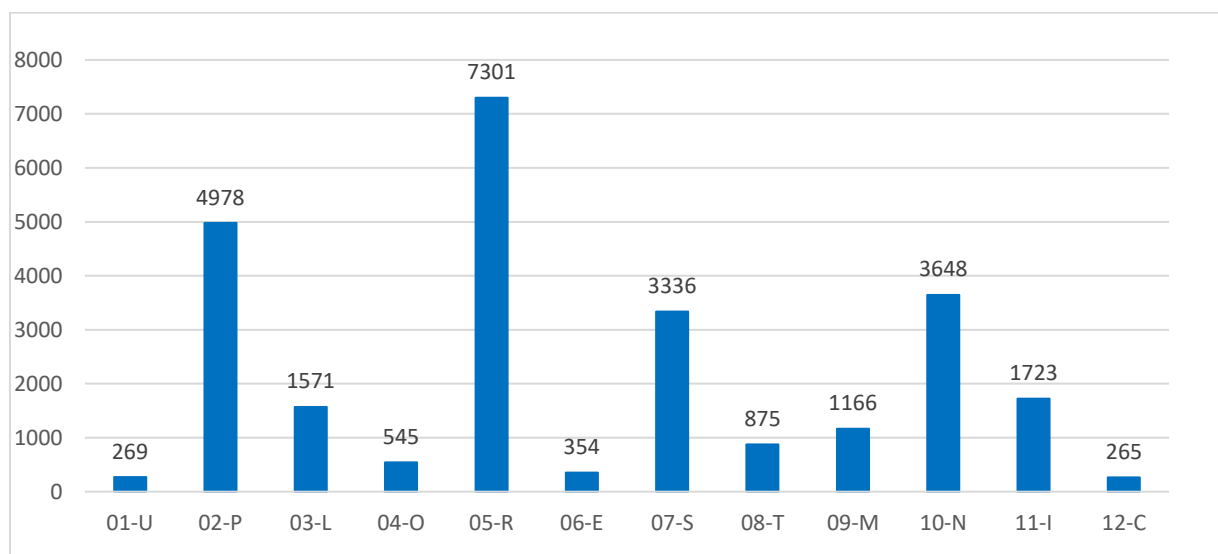
W tej części przedstawiono informacje zawierające dane dotyczące przyczyn niepełnosprawności, z podziałem na orzeczenia wydane osobom po 16 r.ż., a także dane uwzględniające ich wiek, płeć, wykształcenie oraz aktywność zawodową.

Tabela nr 6. Przyczyna wydania orzeczenia o niepełnosprawności osobom powyżej 16 r.ż. w latach 2019-2022.

Orzeczenia o niepełnosprawności (osoby po 16 r.ż.)						
Lp.	Przyczyna niepełnosprawności	2019	2020	2021	2022	Razem
1	01-U upośledzenie umysłowe	53	56	69	91	269
2	02-P choroby psychiczne	1.193	1.196	1.263	1.326	4.978
3	03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	395	315	433	428	1.571
4	04-O choroby narządu wzroku	152	130	124	139	545
5	05-R upośledzenia narządu ruchu	1.981	1.620	1.764	1.936	7.301
6	06-E epilepsja	96	88	92	78	354
7	07-S choroby układu oddechowego i krążenia	963	776	741	856	3.336
8	08-T choroby układu pokarmowego	191	228	213	243	875
9	09-M choroby układu moczowo-płciowego	213	276	333	344	1.166
10	10-N choroby neurologiczne	1.093	799	896	860	3.648
11	11-I inne	799	359	266	299	1.723
12	12-C całościowe zaburzenia rozwojowe	44	61	78	82	265
Razem		7.173	5.904	6.272	6.682	26.031

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Wykres nr 4. Przyczyna wydania orzeczenia o niepełnosprawności osobom powyżej 16 r.ż. w latach 2019-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

W latach 2019-2022 rozkład przyczyn niepełnosprawności osób powyżej 16 r.ż. przedstawiał się następująco:

- 05-R - upośledzenie narządu ruchu (7301),
- 02-P - choroby psychiczne (4978),
- 10-N - choroby neurologiczne (3648),
- 07-S - choroby układu oddechowego i krążenia (3336),
- 11-I - inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego (1723),
- 03-L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu (1571),
- 09-M - choroby układu moczowo – płciowego (1166),
- 08-T - choroby układu pokarmowego (875),
- 04-O - choroby narządu wzroku (545),
- 06-E - epilepsja (354),
- 01-U - upośledzenie umysłowe (269),
- 12-C - całościowe zaburzenia rozwojowe (265).

Na przestrzeni lat 2019-2022 najczęstszą przyczynę niepełnosprawności wśród osób powyżej 16 r.ż. stanowiły upośledzenia narządu ruchu. Łącznie z tego powodu wydano

7.301 orzeczeń. Druga co do wielkości przyczyna dotyczy chorób psychicznych, łącznie 4.978 orzeczeń. Natomiast najmniejszą liczbę wydanych dokumentów przyznano z powodu całościowych zaburzeń rozwojowych.

Tabela nr 7. Struktura wiekowa oraz płeć osób powyżej 16 r.ż., którym wydano orzeczenia w latach 2019-2022

Rok	Wiek w latach					Płeć		
	16-25	26-40	41-60	60 i więcej	Razem	K	M	Razem
2019	393	722	2.196	3.862	7173	3.783	3.390	7.173
2020	365	624	1.902	3.013	5.904	3.082	2.822	5.904
2021	385	620	2.026	3.241	6.272	3.407	2.865	6.272
2022	402	660	2.069	3.551	6.682	3.540	3.142	6.682
Razem	1.545	2.626	8.193	13.667	26.031	13.812	12.219	26.031

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

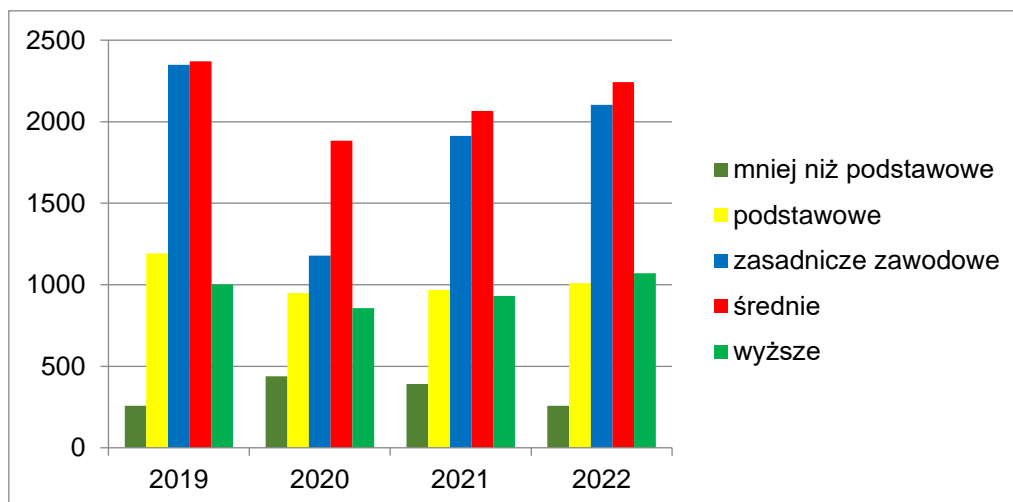
Według danych zawartych w tabeli nr 7 największy odsetek osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności stanowią osoby w wieku od 60 r.ż. i więcej (13.667), tj. 52,5% wśród wszystkich wydanych orzeczeń. Drugą co do wielkości grupę stanowią osoby między 41 a 60 rokiem życia (8.193).

Tabela nr 8. Wykształcenie i aktywność zawodowa osób powyżej 16 r.ż., którym wydano orzeczenia w latach 2019-2022

Rok	Wykształcenie						Zatrudnienie		
	Brak wykształcenia	Podstawowe	Zasadnicze zawodowe	Średnie	Wyższe	Razem	Tak	Nie	Razem
2019	258	1.193	2.349	2.371	1.002	7.173	1.801	5.372	7.173
2020	438	948	1.778	1.883	857	5.904	1.591	4.313	5.904
2021	392	969	1.913	2.067	931	6.272	1.657	4.615	6.272
2022	257	1.010	2.103	2.242	1.070	6.682	1.694	4.988	6.682
Razem	1345	4.120	8.143	8.563	3.860	26.031	6.743	19.288	26.031

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Wykres nr 5. Wykształcenie osób powyżej 16 r.ż., którym wydano orzeczenia w latach 2019-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

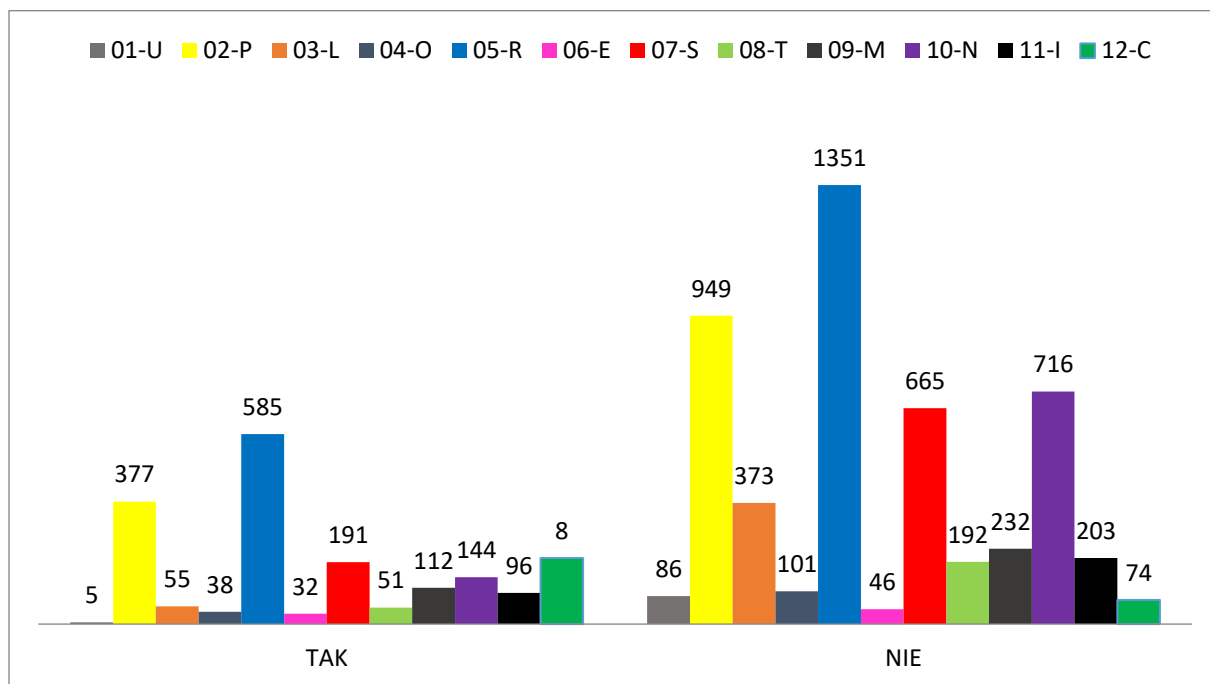
Z powyższych danych wynika, że najczęściej orzeczeń wydano osobom posiadającym wykształcenie średnie (8.563) oraz zasadnicze zawodowe (8.143). Odpowiednio wydano 3.860 orzeczeń osobom z wykształceniem wyższym, 4.120 osobom z wykształceniem podstawowym i 1.345 orzeczeń osobom powyżej 16 r.ż., będącym w trakcie realizacji obowiązku edukacji.

Tabela nr 9. Aktywność zawodowa osób po 16 r.ż. z uwzględnieniem przyczyny wydania orzeczenia o niepełnosprawności w latach 2019-2022

Orzeczenia o niepełnosprawności (osoby po 16 r.ż.)											
Zatrudnienie											
		Tak					Nie				
Lp.	Przyczyna niepełnosprawności	2019	2020	2021	2022	Razem	2019	2020	2021	2022	Razem
1	01-U upośledzenie umysłowe	0	1	0	5	6	53	55	69	86	263
2	02-P choroby psychiczne	334	363	361	377	1.435	859	833	902	949	3.543
3	03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	55	59	63	55	232	340	256	370	373	1.339
4	04-O choroby narządu wzroku	41	41	35	38	155	111	89	89	101	390
5	05-R upośledzenia narządu ruchu	627	517	599	585	2.328	1.354	1.103	1.165	1.351	4.973
6	06-E epilepsja	33	37	43	32	145	63	51	49	46	209
7	07-S choroby układu oddechowego i krążenia	225	167	162	191	745	738	609	579	665	2.591
8	08-T choroby układu pokarmowego	42	53	52	51	198	149	175	161	192	677
9	09-M choroby układu moczowo-płciowego	65	75	100	112	352	148	201	233	232	814
10	10-N choroby neurologiczne	178	166	153	144	641	915	633	743	716	3.007
11	11-I inne	198	107	82	96	483	601	252	184	203	1.240
12	12-C całościowe zaburzenia rozwojowe	3	5	7	8	23	41	56	71	74	242
Razem		1.801	1.591	1.657	1.694	6743	5.372	4.313	4.615	4.988	19.288

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Wykres nr 6. Aktywność zawodowa osób powyżej 16 r.ż. z uwzględnieniem przyczyny wydania orzeczenia o niepełnosprawności w roku 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Z przedstawionych danych wynika, że większość osób legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności nie podejmuje aktywności zawodowej (19 288), co stanowi 74% wszystkich osób.

3. Dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

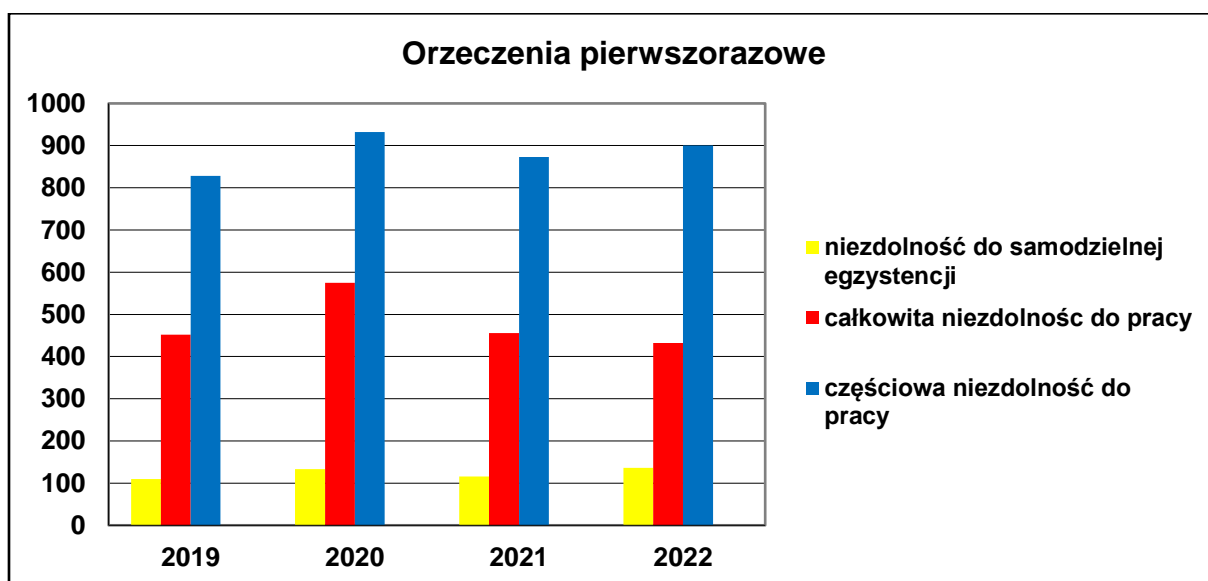
Analizę danych ZUS rozpoczęto od liczby orzeczeń wydanych w celach rentowych, (z podziałem na pierwszorazowe oraz ponowne), ustalających stopień niezdolności do pracy. W zestawieniu nie uwzględniono orzeczeń w sprawie renty socjalnej oraz renty rodzinnej.

Tabela nr 10. Liczba wydanych orzeczeń pierwszorazowych i ponownych w latach 2019-2022, z podziałem na ustalony stopień niezdolności do pracy

Rok	Orzeczenia pierwszorazowe				Orzeczenia ponowne				Ogółem
	Niezdolność do samodzielnej egzystencji	Całkowita niezdolność do pracy	Częściowa niezdolność do pracy	Razem	Niezdolność do samodzielnej egzystencji	Całkowita niezdolność do pracy	Częściowa niezdolność do pracy	Razem	
2019	110	452	828	1.390	724	1.316	3.743	5.783	7.173
2020	133	575	932	1.640	818	1.403	4.392	6.613	8.253
2021	116	456	873	1.445	666	1.211	3.799	5.676	7.121
2022	136	432	900	1.468	653	1.224	4.001	5.878	7.346
Razem	495	1.915	3.533	5.943	2.861	5.154	15.935	23.950	29.893

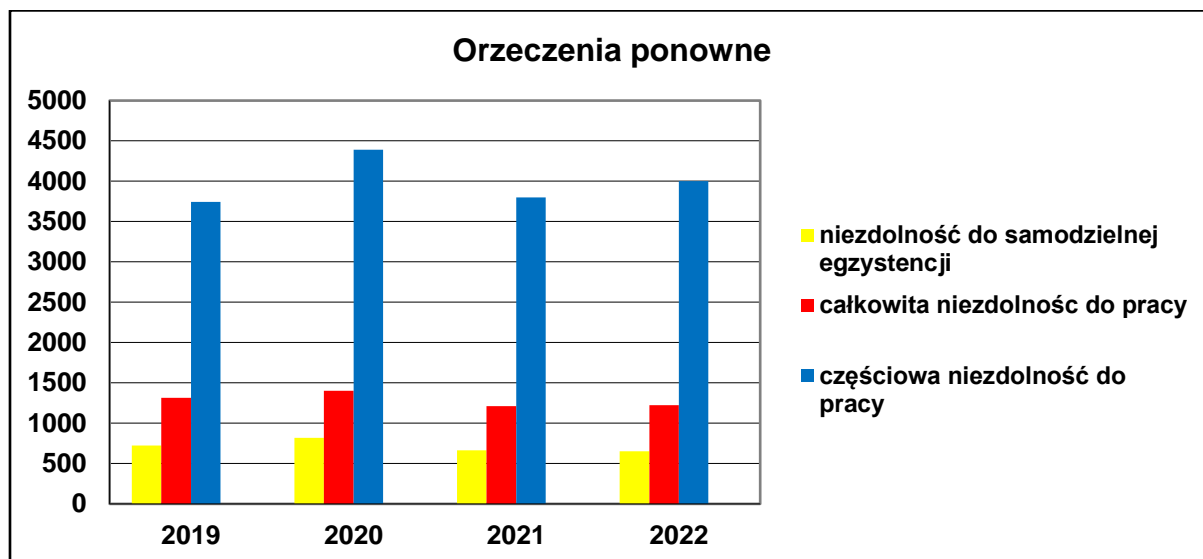
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS, Departamentu Statystyki i Prognoz Aktuarialnych

Wykres nr 7. Orzeczenia wydane pierwszorazowo w latach 2019-2022, z podziałem na ustalony stopień niezdolności do pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS, Departamentu Statystyki i Prognoz Aktuarialnych

Wykres nr 8. Orzeczenia wydane ponownie w latach 2019-2022, z podziałem na ustalony stopień niezdolności do pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS, Departamentu Statystyki i Prognoz Aktuarialnych

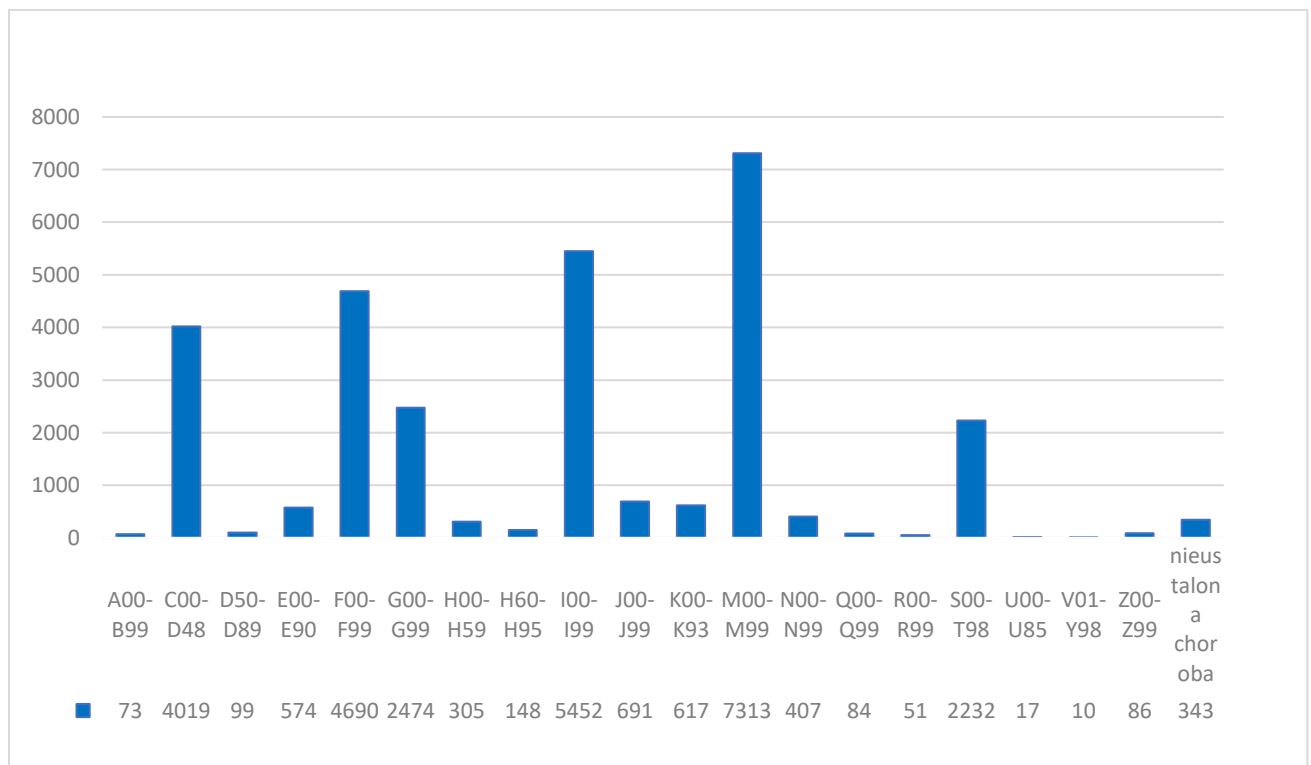
Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Bydgoszczy w latach 2019-2022 ogółem wydał 29 893 orzeczenia, z czego 19.9% stanowią orzeczenia wydane po raz pierwszy. Większość wnioskujących stanowiły osoby, którym orzeczono częściową niezdolność do pracy (19.468), co daje 65% wszystkich wydanych orzeczeń. Całkowitą niezdolność do pracy stwierdzono u 24% ogółu, natomiast 11% stanowiły orzeczenia o niezdolności do samodzielnej egzystencji.

ZUS określa stopnie niepełnosprawności w oparciu o następujące grupy chorobowe sklasyfikowane w Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych (ICD-10):

- (A00-B99) – niektóre choroby zakaźne i pasożytnicze,
- (C00-D48) – nowotwory,
- (D50-D89) – choroby krwi i narządów krwiotwórczych oraz niektóre choroby przebiegające z udziałem mechanizmów autoimmunologicznych,
- (E00-E90) – zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywienia i przemiany metabolicznej,
- (F00-F99) – zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania,
- (G00-G99) – choroby układu nerwowego,
- (H00-H59) – choroby oka i przydatków oka,

- (H60-H95) – choroby ucha i wyrostka sutkowatego,
- (I00-I99) – choroby układu krążenia,
- (J00-J99) – choroby układu oddechowego,
- (K00-K93) – choroby układu trawiennego,
- (M00-M99) – choroby układu mięśniowo-szkieletowego i tkanki łącznej
- (N00-N99) – choroby układu moczowo-płciowego
- (Q00-Q99) – wady rozwojowe wrodzone, zniekształcenia i aberracje
- (S00-T98) – urazy, zatrucia i inne określone skutki działania czynników zewnętrznych,
- (U00-U85) – kody do celów specjalnych,
- (V01-Y98) – zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu,
- (Z00-Z99) – czynniki wpływające na stan zdrowia i kontakt ze służbą zdrowia,
- (R00-R99) – objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych i laboratoryjnych jednostek chorobowych gdzie indziej niesklasyfikowane
- nieustalona choroba

Wykres nr 9. Przyczyna wydania stopnia niezdolności do pracy zgodnie z ICD-10 w latach 2019-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS, Departamentu Statystyki i Prognoz Aktuariatnych

Na przestrzeni lat 2019-2022 głównymi przyczynami wydawania stopni niezdolności do pracy, zgodnie z ICD-10, były: choroby układu mięśniowo-szkieletowego i tkanki łącznej (24,5%), choroby układu krążenia (18,2%), zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania (15,7%) oraz nowotwory (13,4%). Powyżej 2.000 orzeczeń ZUS wydał osobom ze schorzeniami: chorób układu nerwowego (2.474 orzeczenia) oraz wynikających z urazów, zatrucia i innych określonych skutków działania czynników zewnętrznych (2.232 orzeczenia).

Z analizy danych ZUS wynika, że 63,75% osób, którym wydano stopień niezdolności do pracy stanowili mężczyźni, 35,61% - kobiety, 0,64% osoby z nieustaloną płcią.

Zarówno w grupie kobiet, jak i mężczyzn posiadających stopień niezdolności do pracy, największą grupę, stanowiły osoby:

- 41-59 r.ż. (19.525 orzeczeń),
- 60 r.ż. i więcej (7.593 orzeczeń),
- 26-40 r.ż. (2.865 orzeczeń),
- 18-25 r.ż. (151 orzeczeń).

4. Badania ankietowe (wnioski)

W związku z przygotowaniem Programu, w dniach od 23 maja 2023 r. do 18 czerwca 2023 r., Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Bydgoszczy przeprowadziło badanie opinii osób z niepełnosprawnościami oraz organizacji pozarządowych i instytucji działających na ich rzecz, w celu zidentyfikowania potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zamieszkujących na terenie Miasta Bydgoszczy.

Powyższe zostało przeprowadzone w formie ankiety online, zawierającej pytania zamknięte (jednokrotnego i wielokrotnego wyboru) oraz otwarte (umożliwiające swobodną wypowiedź respondentów w temacie wskazanych zagadnień). Ankieta zawierała objaśnienia istotnych pojęć i kwestii związanych z obszarem szerokorozumianej niepełnosprawności. Kwestionariusz został sporządzony w aplikacji LimeSurvey.

I. Osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie:

Spośród ankietowanych 60% badanych to osoby z niepełnosprawnościami, natomiast 40% to ich rodzice lub opiekunowie.

Wśród osób badanych najliczniejszą grupę stanowiły osoby między 16 a 65 r.ż. - 76,6%, następnie dzieci do 16 r.ż.-17,02%, a 6,38% stanowiły osoby powyżej 65 r.ż. Większość ankietowanych to kobiety – 57%.

W przypadku 55,32 % osób powstanie niepełnosprawności datuje się od urodzenia, u 36,17% osób niepełnosprawność powstała w wyniku choroby, natomiast u 8,51% osób w wyniku wypadku. Najwięcej ankietowanych legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu znacznym (40,43%), następnie z orzeczeniem w stopniu umiarkowanym (19,15%), zaś w stopniu lekkim 14,90%. Największa grupa to osoby z niepełnosprawnością ruchową - 46,81%, następnie z niepełnosprawnością intelektualną (23,4%), 2,13 % to osoby niewidome, a pozostała część osób wskazywała inne rodzaje niepełnosprawności (27,66%). Ponad połowę ankietowanych (53%) dotyczy niepełnosprawność sprzężona (co najmniej dwa rodzaje niepełnosprawności).

Wśród ankietowanych rozróżnia się osoby posiadające wykształcenie:

- podstawowe/gimnazjalne – 31,91 % osób,
- zawodowe – 17,02% osób,
- średnie – 25,53% osób,
- wyższe licencjackie/inżynierskie – 4,26 % osób,
- wyższe magisterskie – 21,28% osób.

Badanie wskazuje, że 25,53% ankietowanych kontynuuje naukę, natomiast aktywność zawodową deklaruje 36%. Ci ostatni wskazują, że praca jest dla nich nie tylko źródłem pozyskania dochodów, ale także okazją do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz sposobem na rozwój. Ankietowani wykonują prace m.in. archiwisty, pracownika biurowego, ekonomisty, fotografa.

Zdecydowana większość ankietowanych, bo aż 76,6%, korzysta z pomocy finansowej instytucji publicznych w postaci rent, świadczeń czy zasiłków. Natomiast 51,06% badanych wskazało, że korzystało ze wsparcia finansowego ze środków PFRON w zakresie m.in.:

- likwidacji barier technicznych, architektonicznych i w komunikowaniu się,
- zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych i leczniczych środków technicznych,
- uzyskania dofinansowania do turnusu rehabilitacyjnego,

- refundacji kosztów kształcenia.

W tym miejscu warto nadmienić, że 27,66% ankietowanych korzysta z pomocy organizacji pozarządowych lub instytucjonalnej pomocy społecznej.

Zgodnie z założeniami ankiety, osoby biorące w niej udział wskazały na konieczność podjęcia lub wzmocnienia działań w niżej wymienionych obszarach.

A. Prewencja niepełnosprawności.

Wśród ankietowanych 70% uważa za wystarczające realizowane przez Miasto programy profilaktyczne. Odmienne zdanie wyraża zaledwie 6% badanych, natomiast 24% nie ma zdania na powyższy temat.

Proponowane działania:

- organizowanie kampanii społecznych i programów dotyczących szeroko rozumianej profilaktyki zdrowotnej (m.in. profilaktyki dysfunkcji narządów ruchu i schorzeń kręgosłupa),
- upowszechnianie wśród mieszkańców Miasta (szczególnie w szkołach i innych placówkach opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży) zdrowego stylu życia,
- prowadzenie działań edukacyjnych, warsztatowych, grup wsparcia, pomocy psychologicznej dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin,
- prowadzenie wszelkich działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami i ich rodzin.

B. Dostępność w zakresie architektonicznym, transportowym i komunikowaniu się.

Zdania na temat działań Miasta dotyczących modernizacji budynków, placów zabaw, obiektów sportowych i kulturalnych, mających na celu poprawę zapewnienia dostępności, są wśród ankietowanych podzielone, a mianowicie 38% ankietowanych ocenia te działania jako wystarczające, 40% uważa, że zmiany następują zbyt wolno, a 22% nie ma zdania na powyższy temat.

Spółród ankietowanych 40% pozytywnie ocenia infrastrukturę miejsc parkingowych, ich dostępność i oznakowanie, a także zwolnienie osób z niepełnosprawnościami, posiadających *Kartę Parkingową* lub *Identyfikator Osoby z Niepełnosprawnością*

(wydawaną przez ZDMiKP), z opłat za korzystanie z miejsc postojowych wyznaczonych w Strefach Płatnego Parkowania. Jednocześnie zwraca się uwagę na konieczność wzmocnienia kontroli miejsc parkingowych zajmowanych przez nieuprawnione pojazdy.

Ankietowani pozytywnie oceniają funkcjonowanie sygnalizacji dźwiękowej i wzbudzającej sygnał zielony dla pieszych, stosowanie na skrzyżowaniach płyt bąbelkowych i ryflowanych oraz doświetlanie po zmroku przejść dla pieszych, wskazując bezpośredni wpływ tych rozwiązań na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa osób z niepełnosprawnościami poruszających się w przestrzeni miejskiej.

Większość badanych osób (64%), pozytywnie ocenia wprowadzenie przez Miasto Bydgoszcz ulg i zwolnień w opłatach za korzystanie ze środków komunikacji publicznej dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, 25% osób uważa te działania za niewystarczające, a 11% nie ma zdania na ten temat.

W tym miejscu warto nadmienić, że spośród badanych znaczna większość osób z niepełnosprawnościami (60%) porusza się w przestrzeni miejskiej samodzielnie, a 40% nie opuszcza swojego miejsca zamieszkania lub wymaga do tego pomocy osób trzecich.

W odniesieniu do barier architektonicznych występujących w przestrzeni miasta Bydgoszczy, na ich istnienie wskazuje aż 80% badanych. Najczęściej wymieniane to:

- niemożność bądź utrudnienia w pokonywaniu różnic wysokości (ograniczona liczba wind, podestów, zjazdów, wysokie krawężniki, brak dodatkowych poręczy przy schodach),
- wąskie, nierówne chodniki, na których występują często inne przeszkody, utrudniające bezproblemowe i bezpieczne poruszanie się, jak np.: nieprawidłowo zaparkowane pojazdy, pozostawione w przypadkowych miejscach hulajnogi czy rowery elektryczne,
- niedostateczna liczba małej architektury miejskiej (niewystarczająca ilość ławek umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami odpoczynek po aktywnościach fizycznych),
- ograniczona liczba miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami (zwłaszcza w okolicach instytucji użyteczności publicznej lub podczas organizacji imprez masowych),
- oznakowanie przystanków, rozkładów jazdy i systemu ITS w sposób uniemożliwiający bądź utrudniający korzystanie z nich przez osoby z różnymi rodzajami

niepełnosprawności (rozkłady jazdy komunikacji miejskiej nieczytelne, zbyt małych rozmiarów, umiejscowione na nieodpowiedniej wysokości dla osób poruszających się na wózkach, nie działające systemy ITS, treści na ekranach niewidoczne w promieniach słońca).

Proponowane działania:

- potrzeba dostosowania transportu publicznego do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności oraz rozbudowa sieci komunikacji i częstotliwości połączeń (51% ankietowanych deklaruje częste korzystanie z funkcjonującej na terenie Miasta komunikacji miejskiej, rzadko korzystających jest 36%, a grupa osób niekorzystających z niej to 13%). W przypadku osób korzystających z komunikacji miejskiej rzadko lub nigdy, najczęściej wskazywanym argumentem jest przemieszczanie się transportem prywatnym lub korzystanie z usług przewoźników oraz konieczność korzystania podczas transportu komunikacją miejską z pomocy osób trzecich, co jest niekomfortowe, a często wręcz krępujące,
- propagowanie usługi indywidualnego przewozu osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów na rehabilitację leczniczą, zawodową lub społeczną, określenie przejrzystych zasad korzystania z powyższego, a także zwiększanie, w miarę możliwości, liczby pojazdów dedykowanych,
- powszechna dostępność do usługi tłumacza Polskiego Języka Migowego oraz komunikacji alternatywnej w zakresie usług świadczonych przez podmioty publiczne,
- zwiększenie dostępności stron internetowych podmiotów publicznych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności (możliwość odczytywania treści za pomocą czytników ekranu, obsługiwanie stron w całości przy pomocy klawiatury, dostępność dokumentów elektronicznych, czytelne i proste e-usługi).

C. Edukacja.

Dotychczasowe działania miasta Bydgoszczy, uwzględniające potrzeby osób z niepełnosprawnościami w obszarze edukacji, ankietowani oceniają jako niewystarczające. Taką opinię wyraziło 40% badanych, a swoje stanowisko argumentują m.in.: zbyt małą liczbą miejsc w placówkach oświatowych dla dzieci z niepełnosprawnościami (zwłaszcza w przedszkolach), niewystarczającą liczbą nauczycieli wspomagających, niedostateczną

wiedzą na temat prowadzenia zajęć edukacyjnych z dziećmi w spektrum autyzmu. Rodzice/opiekunowie dzieci z niepełnosprawnościami wyrazili ubolewanie nad zbyt obszerną biurokracją związaną z załatwieniem formalności w sprawie zwrotu kosztów za dowóz uczniów z niepełnosprawnościami do placówek edukacyjnych.

Proponowane działania:

- sukcesywne dostosowywanie budynków szkół do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami,
- prowadzenie kampanii informacyjnych w szkołach na temat funkcjonowania uczniów o specjalnych potrzebach, mających na celu przeciwdziałanie stereotypom i stygmatyzacji,
- wprowadzenie działań prowadzących do zapobiegania wykluczeniu od najwcześniejszych etapów edukacji (żłobek, przedszkole),
- uproszczenie procedury związanej z dowozem uczniów z niepełnosprawnościami do placówek edukacyjnych,
- zwiększenie liczby nauczycieli wspomagających, legitymujących się odpowiednimi kwalifikacjami.

D. Sport, rekreacja, kultura.

Z badań ankietowych wynika, że obszar dotyczący działań na rzecz sportu, rekreacji i kultury, skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, jest najmniej znany respondentom. Na wszystkie pytania dotyczące ofert skierowanych do osób z niepełnosprawnościami przez instytucje sportu i kultury, ponad 60% nie ma zdania. Argumentują to brakiem wiedzy o inicjatywach sportowych i kulturalnych w mieście Bydgoszczy, zbyt małą liczbą wydarzeń tego typu oraz niedostateczną ich promocją. Sugerują zwiększenie poziomu dostosowania szatni i przebieralni na basenach do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Na uwagę zasługuje pozytywna ocena oferty skierowanej do osób z niepełnosprawnościami przez Centrum Nauki i Kultury Młyny Rothera oraz Leśny Park Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek” (taką opinię wyraziło ponad 50% badanych). Jedyne pojawiające się zastrzeżenie to brak toalet dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na terenie tego ostatniego.

Proponowane działania:

- podnoszenie poziomu uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w ofercie kulturalnej i sportowej miasta Bydgoszczy, co pozwoliłoby na ich integrację z osobami pełnosprawnymi, a także rozwój wzajemnej akceptacji,
- dostosowywanie wydarzeń kulturalnych i sportowych Miasta do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (odpowiednia promocja imprez, mająca na celu dotarcie z ofertą do jak najszerszej grupy odbiorców z różnymi rodzajami niepełnosprawności, ułatwienie fizycznego dotarcia do miejsca wydarzenia poprzez dołączanie mapek, planów, czy nr linii komunikacji miejskiej oraz zapewnienie dostępnych toalet).

E. Wsparcie środowiskowe i pomoc społeczna.

Wsparcie środowiskowe i pomoc społeczna to obszar kierowany między innymi do osób z niepełnosprawnościami.

Proponowane działania:

W obszarze wsparcia środowiskowego i pomocy społecznej diagnozuje się potrzebę wzmocnienia działań w następujących obszarach:

- zwiększenie liczby miejsc w placówkach wsparcia środowiskowego oraz zapewnienie możliwości fizycznego dotarcia do nich,
- odpowiednie wyposażanie i doposażanie placówek wsparcia środowiskowego, a także położenie nacisku na zatrudnianie wykwalifikowanej kadry,
- zwiększenie dostępności do poradnictwa i interwencji kryzysowej,
- rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych w miejscu zamieszkania,
- zwiększenie liczby usług asystenckich,
- wzrost liczby mieszkań wspieranych,
- podejmowanie działań aktywizujących osoby z niepełnosprawnościami,
- promowania działań w zakresie wsparcia.

F. Aktywizacja zawodowa.

Osoby z niepełnosprawnościami, z racji stanu zdrowia oraz innych czynników, dużo częściej niż osoby w pełni sprawne doświadczają problemów na rynku pracy, wpływających na ich dobrostan psychiczny.

Proponowane działania:

- promowanie działań mających na celu zachęcanie pracodawców do zatrudniania osób z niepełnosprawnościami,
- podnoszenie kwalifikacji osób z niepełnosprawnościami poprzez udział w kursach zawodowych,
- ułatwienie transportu do pracy i domu,
- propagowanie wśród pracodawców formy pracy zdalnej w stosunku do pracowników z niepełnosprawnościami,
- organizowanie szkoleń dla osób z niepełnosprawnościami z zakresu sposobów i możliwości korzystania z różnych form aktywizacji,
- zwiększenie dostępności do zakładów aktywności zawodowej (odpowiednia ilość połączeń komunikacji miejskiej, przystosowanej do transportu osób z niepełnosprawnościami),
- minimalizowanie formalności związanych z zatrudnianiem osób z niepełnosprawnościami,
- dążenie do podwyższenia wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Urzędzie Miasta Bydgoszczy i miejskich jednostkach organizacyjnych.

II. Organizacje pozarządowe i instytucje:

Na terenie miasta Bydgoszczy funkcjonuje szereg organizacji pozarządowych i instytucji podejmujących działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Podmioty trzeciego sektora skupiają wokół siebie specjalistów, tworzą sieci wsparcia, rozpoznają lokalną sytuację społeczną oraz sygnalizują problemy społeczne. Poprzez swoją działalność, dedykowaną środowisku osób z niepełnosprawnościami, potrafią formułować dostosowaną do ich potrzeb ofertę.

W badaniu wzięły udział organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami (w tym stowarzyszenia: 53% i fundacje: 32%), a także uczelnie wyższe i jednostki samorządu terytorialnego: 15%.

Wskazane wyżej podmioty prowadzą działalność na rzecz osób legitymujących się orzeczeniem dotyczącym różnego stopnia niepełnosprawności. Odbiorcami powyższych działań są:

- osoby niewidome/słabowidzące,

- osoby głuche/słabosłyszące,
- osoby z niepełnosprawnością ruchową,
- osoby z przewlekłymi schorzeniami narządów wewnętrznych,
- osoby z niepełnosprawnością intelektualną,
- osoby z chorobami psychicznymi,
- osoby z zaburzeniami osobowości i zachowania,
- osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi (np. w spektrum autyzmu, zespołem Aspergera),
- osoby z epilepsją,
- osoby z niepełnosprawnością sprzężoną, u których występują co najmniej dwie niepełnosprawności),
- osoby z orzeczoną lekkim, umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności.

W latach 2019-2022 z pomocy badanych podmiotów, prowadzących na terenie miasta Bydgoszczy działalność pomocową dla osób z niepełnosprawnościami, skorzystało łącznie 46.739 osób, a także ich rodziny i opiekunowie. W ramach działań stałych (trwających co najmniej 6 miesięcy), placówki pomocowe w 2022 roku zrealizowały następujące działania:

- zajęcia integracyjne/aktywizujące społecznie (dla 127 osób),
- doradztwo zawodowe (dla 448 osób),
- poradnictwo prawne (dla 15 osób),
- poradnictwo psychologiczne (dla 302 osób),
- grupy wsparcia (dla 90 osób),
- promocja reintegracji zawodowej (dla 36 osób),
- terapia pedagogiczna i zajęcia korekcyjno – kompensacyjne (dla 120 osób),
- trening umiejętności społecznych (dla 64 osób)
- staże, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej, zatrudnienie subsydiowane, refundacja kosztów dojazdów i opieki (dla 9 osób),
- wsparcie w sprawach urzędowych i zdrowotnych (dla 34 osób),
- projekt „Muzyczny Integracyjny Uniwersytet Dziecięcy” (dla 5 osób).

Organizacje biorące udział w badaniu, wykazały szereg działań, jakie podejmują w swojej codziennej aktywności nie tylko na rzecz osób z niepełnosprawnościami, ale również

ich rodzin i opiekunów. Przez pryzmat zgromadzonych w toku swojej działalności doświadczeń i obserwacji, podmioty wyraziły swoją opinię oraz sformułowały sugestie podjęcia określonych czynności.

A. Prewencja niepełnosprawności.

Zadania realizowane w tym obszarze umożliwiają popularyzowanie sposobów przeciwdziałania niepełnosprawności poprzez realizację profilaktyki schorzeń, dążąc tym samym do wzrostu świadomości społecznej dotyczącej przyczyn powstawania różnych rodzajów niepełnosprawności.

Proponowane działania:

Organizacje wskazały, że na rzecz szeroko rozumianej prewencji niepełnosprawności należy podejmować i rozwijać następujące aktywności:

- zapewnienie dostępu osobom z niepełnosprawnościami do szeroko rozumianych usług medycznych (dostosowane gabinety ginekologiczne oraz stomatologiczne),
- organizowanie i promowanie kampanii, akcji społecznych i edukacyjnych dedykowanych szeroko rozumianej profilaktyce niepełnosprawności.

B. Dostępność w zakresie architektonicznym, transportowym i komunikowaniu się.

Obok tematu prewencji niepełnosprawności, niezwykle ważnym obszarem jest również stworzenie warunków umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami dostęp do przestrzeni publicznej, a więc działania w zakresie zapewnienia dostępności architektonicznej, transportowej i komunikowania się, zmierzające w rezultacie do pełnego uczestnictwa powyższej grupy osób w życiu społecznym.

Proponowane działania:

W celu osiągnięcia powyższych założeń, ankietowani wskazali konieczność podjęcia określonych działań, m.in.:

- poprawienie dostępności infrastruktury transportowej umożliwiającej samodzielne przemieszczanie się osób z niepełnosprawnościami (niskopodłogowe autobusy i tramwaje),

- opracowanie rozkładów jazdy komunikacji miejskiej prowadzącej do zminimalizowania konieczności przesiadek z jednego środka transportu do innego w zamiarze dotarcia do miejsca docelowego,
- poprawienie stanu infrastruktury miasta (niwelowane lub likwidacja nierówności płyt chodnikowych, obniżanie krawężników, budowa podjazdów i zjazdów, montowanie wind i poręczy przyschodowych),
- doskonalenie systemu obsługi w jednostkach organizacyjnych Miasta poprzez zapewnienie urządzeń ułatwiających komunikowanie się (np. pętle indukcyjne, systemy FM dla osób niedosłyszących, powszechny dostęp do usługi tłumacza Polskiego Języka Migowego),
- sukcesywne dostosowywanie pod względem architektonicznym budynków podmiotów publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- rozwijanie dostępności do indywidualnego transportu dla osób z niepełnosprawnościami (zwłaszcza w celu zapewnienia dotarcia do punktów aktywizacji zawodowej i społecznej),
- przebudowywanie i dostosowywanie sanitariatów w jednostkach organizacyjnych Miasta do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

C. Edukacja.

Osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do rozwoju własnego potencjału i edukacji na zasadach równych szans. Realizacja tego prawa wymaga odpowiednich działań, zapewniających dostęp do włączającego systemu kształcenia, umożliwiającego integrację na wszystkich poziomach edukacji i w kształceniu ustawicznym.

Proponowane działania:

Ankietowani wyrazili opinie, aby w obszarze edukacji skupić się na następujących działaniach:

- zwiększenie liczby nauczycieli wspierających, asystentów osób z niepełnosprawnościami w edukacji,
- ograniczenie liczby dzieci i młodzieży objętych nauczaniem indywidualnym w domu,
- rozwijanie działalności Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą przy SOSW nr 3 w Bydgoszczy,

- wprowadzenie w szkołach dedykowanych lekcji wychowawczych, mających na celu przybliżenie tematyki niepełnosprawności i jej rodzajów (wzroku, słuchu, ruchu) dla uczniów klas, do których uczęszczają dzieci z niepełnosprawnościami.

D. Sport, rekreacja, kultura.

Bardzo ważną rolę w procesie rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami oraz włączania ich do życia społecznego, odgrywa sport, rekreacja i kultura. Tego typu działania zwiększają ich aktywność oraz przyspieszają proces integracji.

Proponowane działania:

W odniesieniu do działań w powyższym obszarze, podmioty biorące udział w badaniu sugerują wsparcie osób z niepełnosprawnościami poprzez:

- organizację i promowanie imprez sportowych kierowanych do osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności,
- rozwijanie sfery aktywności fizycznej osób z niepełnosprawnościami oraz ich integracji z lokalną społecznością poprzez organizację wspólnych rekreacji sportowych,
- propagowanie wśród osób z niepełnosprawnościami zasad bezpieczeństwa podczas aktywności sportowych,
- opracowanie przewodnika turystycznego (np. w formie aplikacji), wskazującego dostępne obiekty turystyczne na terenie Miasta,
- systematyczne poszerzanie oferty kulturalnej Miasta dla osób z dysfunkcją narządu wzroku (audiodeskrypcje) oraz słuchu (napisy do filmów, zapewnienie dostępu do tłumacza Polskiego Języka Migowego),
- rozszerzenie oferty muzealnej poprzez zapewnienie możliwości zapoznawania się z eksponatami za pomocą zmysłu słuchu oraz dotyku.

E. Wsparcie środowiskowe i pomoc społeczna.

Istotnym ogniwem w procesie usamodzielniania oraz integracji osób z niepełnosprawnościami jest wsparcie środowiskowe i działania pomocy społecznej.

Proponowane działania:

Ankietowani uważają, że w tym zakresie należałoby rozwijać następujące działania:

- poszerzenie zakresu opieki środowiskowej dla osób z niepełnosprawnościami oraz opieki wychowawczej,
- zwiększenie liczby asystentów osób z niepełnosprawnościami,
- rozwijanie opieki środowiskowej dla osób z niepełnosprawnościami (m.in. w ramach deinstytucjonalizacji),
- podejmowanie czynności zapobiegających umieszczaniu osób z niepełnosprawnościami w instytucjach całodobowej opieki, poprzez tworzenie mieszkań wspieranych, chronionych.

F. Aktywizacja zawodowa.

Jednym z najważniejszych elementów integracji społecznej jest praca. Podjęcie zatrudnienia przyczynia się do osiągnięcia samodzielności i poprawy sytuacji ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami, a także zapobiega zjawisku izolacji. Narzędziem do osiągnięcia powyższego jest aktywizacja zawodowa wskazanej grupy osób.

Proponowane działania:

Jako niezbędne działania w tym zakresie badane podmioty wskazują:

- wzmocnienie działań promujących zatrudnianie przez pracodawców osób z niepełnosprawnościami (przy jednoczesnym prowadzeniu aktywności zmierzających do zmiany światopoglądu, redukcji uprzedzeń i zwalczania stereotypów wśród pracodawców i pracowników),
- wspieranie organizacji zajmujących się aktywizacją zawodową osób z niepełnosprawnościami,
- rozważenie wprowadzenia w szkołach zawodowych kształcenia dualnego, opartego na współpracy z zakładami pracy chronionej,
- zwiększenie liczby zakładów aktywności zawodowej.

5. Podsumowanie diagnozy

Miasto Bydgoszcz podejmuje wiele działań i inicjatyw oraz systematycznie zwiększa środki finansowe na realizację zadań mających na celu poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnościami. Wszelkie aktywności Miasta w tym zakresie opierają się przede

wszystkim na przeciwdziałaniu marginalizacji, izolacji i dyskryminacji wskazanej grupy mieszkańców oraz gwarantują ich bezpieczne funkcjonowanie w przestrzeni miejskiej.

Diagnoza środowiska osób z niepełnosprawnościami dowodzi, że ważnym elementem wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest inkluzja społeczna, określana jako proces, w ramach którego osoby zagrożone wykluczeniem zyskują możliwości oraz zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie odpowiadającym ich potrzebom. Istotna w powyższym procesie jest infrastruktura instytucjonalna wspomagająca zabezpieczenie potrzeb osób z niepełnosprawnościami wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu, w celu eliminowania osamotnienia, nieporadności i izolacji społecznej w sferze życia codziennego.

Reasumując przedstawioną powyżej analizę, wśród głównych potrzeb osób z niepełnosprawnościami można wyodrębnić:

- potrzebę pomocy w codziennym funkcjonowaniu,
- potrzebę wsparcia psychologicznego,
- potrzebę wsparcia finansowego przy niwelowaniu skutków niepełnosprawności,
- potrzebę całodobowej opieki,
- potrzebę kontaktów ze środowiskiem lokalnym,
- potrzebę wsparcia dla najbliższego otoczenia,
- potrzebę aktywizacji zawodowej,
- podnoszenie kwalifikacji oraz możliwości zatrudnienia na otwartym rynku pracy,
- kontynuację działań z zakresu poprawy zapewnienia dostępności podmiotów publicznych w obszarze architektonicznym, cyfrowym oraz w komunikowaniu się,
- zwiększanie dostępności oferty edukacyjnej.

V. CELE, KIERUNKI DZIAŁAŃ I OCZEKIWANE REZULTATY

Szczegółowy opis celu głównego oraz kierunków działań w obszarze osób z niepełnosprawnościami został poprzedzony analizą aktualnych rozwiązań ustawowych oraz diagnozą sytuacji osób z niepełnosprawnościami zamieszkałych na terenie miasta Bydgoszczy. W rezultacie określono **cel główny Programu**:

„Bydgoszcz miastem równych szans i warunków do pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami we wszystkich obszarach życia”

Sformułowany cel jest spójny z zapisami dokumentu *Bydgoszcz 2030. Strategia rozwoju*, a zwłaszcza z celem kierunkowym III: 3. *Miasto wrażliwe społecznie* i zakłada przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami oraz poprawę jakości ich życia poprzez zapewnienie im warunków do samodzielnego, pełnego i czynnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym, a także kształtowanie wobec nich pozytywnych postaw społecznych.

Pożądanym efektem jest poprawa warunków, umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami maksymalne wykorzystanie zdolności i możliwości dla osiągnięcia jak największej życiowej samodzielności i aktywności. Istotne jest również wzmocnienie ich czynnego udziału w życiu publicznym i wzrost zaangażowania w życie społeczności lokalnej, a także konsolidacja osób z powyższego środowiska i ich rodzin.

Program skupia się na sześciu głównych obszarach, które wyznaczają następujące cele:

1. CEL I: Prewencja niepełnosprawności

Działania:

1. *Realizacja programów profilaktycznych służących wczesnemu wykryciu choroby w jej fazie początkowej, bądź zastosowaniu postępowania zapobiegawczego mającego chronić przez zachorowaniem.*

Oczekiwane rezultaty:

Zapobieganie powstawaniu lub rozwojowi niepełnosprawności.

Mierniki:

- liczba osób uczestniczących w programach,

Wartość docelowa:

- średniorocznie 2 000 osób

Jednostki odpowiedzialne:

Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta, jednostki ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe, osoby wykonujące zawód medyczny w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

2. Organizacja spotkań profilaktyczno-edukacyjnych ukierunkowanych na upowszechnianie postaw maksymalnie sprzyjających zachowaniu zdrowia i zapobiegających powstawaniu niepełnosprawności.

Oczekiwane rezultaty:

Upowszechnianie postaw maksymalnie sprzyjających zachowaniu zdrowia i zapobiegających powstawaniu niepełnosprawności.

Mierniki:

- liczba spotkań

Wartość docelowa:

- średniorocznie 10 spotkań

Jednostki odpowiedzialne:

Straż Miejska w Bydgoszczy, Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta.

3. Poprawa bezpieczeństwa na drogach.

Oczekiwane rezultaty:

Zmniejszenie urazowości społeczeństwa (począwszy od drobnych urazów po takie, które niejednokrotnie skutkują powstaniem ciężkiej niepełnosprawności).

Mierniki:

- liczba podjętych działań

Wartość docelowa:

- średniorocznie 6 działań

Jednostki odpowiedzialne:

Straż Miejska w Bydgoszczy, jednostki organizacyjne Miasta.

4. *Udzielanie całodobowych świadczeń zdrowotnych, obejmujących pielęgnację, opiekę i rehabilitację dorosłych pacjentów niewymagających hospitalizacji.*

Oczekiwane rezultaty:

Pielęgnacja i rehabilitacja pacjentów niewymagających hospitalizacji, a także prowadzenie edukacji zdrowotnej dla pacjentów i członków ich rodzin oraz przygotowanie tych osób do samoopieki i samopielęgnacji w warunkach domowych.

Mierniki:

- liczba osób objętych świadczeniami

Wartość docelowa:

Średniorocznie 90 osób

Jednostki odpowiedzialne:

Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Bydgoszczy

2. **CEL II: Rehabilitacja, rozwój i wzmacnianie potencjałów rozwojowych osób z niepełnosprawnościami, umożliwiającymi samodzielne pełnienie ról społecznych**

Działania:

1. *Umożliwianie osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwa w terapii zajęciowej:*

- wspieranie merytoryczne i dotowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej,
- rozwój ośrodków terapii zajęciowej dla osób z niepełnosprawnościami,
- doradztwo organizacyjne i prawne w fazie powstawania nowych jednostek.

Oczekiwane rezultaty:

Zwiększenie efektywności rehabilitacji społecznej realizowanej w WTZ poprzez wzrost dostępności do rehabilitacji społecznej i terapii zajęciowej oraz zwiększenie liczby uczestników podejmujących zatrudnienie.

Mierniki:

- liczba uczestników WTZ.

Wartość docelowa:

- średniorocznie 250 osób

Jednostki odpowiedzialne:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Bydgoszczy, organizacje pozarządowe.

2. Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych.

Oczekiwane rezultaty:

Poprzez zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do niezbędnego zaopatrzenia rehabilitacyjnego poprawi się ich jakość życia, uzyskają większą sprawność, co może się również przełożyć na częstsze kontakty interpersonalne/zawodowe.

Mierniki:

- liczba osób korzystających z dofinansowania

Wartość docelowa:

- średniorocznie 1 425 osób

Jednostki odpowiedzialne:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

3. Realizowanie usług asystenta osoby z niepełnosprawnością wraz z wypracowaniem standardów tych usług, adekwatnych do potrzeb i możliwości osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Oczekiwane rezultaty:

Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w różnorodnych formach aktywności społecznej.

Mierniki:

- liczba osób korzystających z asystencji osobistej,
- liczba asystentów.

Wartość docelowa:

- średniorocznie 280 osób,
- średniorocznie 145 asystentów

Jednostki odpowiedzialne:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

4. *Rozwijanie systemu pomocy środowiskowej dla osób przewlekle psychicznie chorych, osób mających przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych oraz dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.*

Oczekiwane rezultaty:

Wspieranie tworzenia nowych i doskonalenie działania obecnie istniejących systemów.

Mierniki:

- liczba miejsc w placówkach pomocowych,
- liczba osób włączonych do systemu wsparcia,

Wartość docelowa:

- średniorocznie 300 miejsc w placówkach pomocowych,
- średniorocznie 325 osób włączonych do systemu wsparcia.

Jednostki odpowiedzialne:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia w Bydgoszczy, Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Bydgoszczy.

5. *Prowadzenie i rozwijanie ośrodków wsparcia i rehabilitacji.*

Oczekiwane rezultaty:

Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami specjalistycznych form rehabilitacji i wsparcia.

Mierniki:

- liczba osób korzystających z ośrodków wsparcia

Wartość docelowa:

- średniorocznie 600 osób korzystających z ośrodków wsparcia

Jednostki odpowiedzialne:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia w Bydgoszczy.

6. *Rozwijanie różnorodnych form mieszkalnictwa wspomaganego, dedykowanego dorosłym osobom z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie im niezbędnych usług specjalistycznych.*

Oczekiwane rezultaty:

Zapewnienie pomocy w prowadzeniu samodzielnej egzystencji osobom wymagającym tego rodzaju wsparcia.

Mierniki:

- liczba mieszkań wspomaganych

Wartość docelowa:

- średniorocznie 5 mieszkań wspomaganych

Jednostki odpowiedzialne:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia w Bydgoszczy, organizacje pozarządowe.

7. *Rozwijanie opieki wytchnieniowej.*

Oczekiwane rezultaty:

Wsparcie opiekunów osób z niepełnosprawnościami, poprzez czasowe odciążenie ich w codziennych obowiązkach związanych z opieką nad osobą niesamodzielną.

Mierniki:

- liczba osób objętych opieką wytchnieniową,
- liczba godzin usług opieki wytchnieniowej.

Wartość docelowa:

- średniorocznie 40 osób objętych opieką wytchnieniową ,
- średniorocznie 2 500 godzin usług opieki wytchnieniowej.

Jednostki odpowiedzialne:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia w Bydgoszczy.

8. *Rozwijanie usług specjalistycznych, świadczonych w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnościami.*

Oczekiwane rezultaty:

Zaspokojenie przez osobę objętą specjalistycznymi usługami opiekuńczymi zidentyfikowanych potrzeb i przez to podniesienie dotychczasowej jakości życia.

Mierniki:

- liczba osób objęta usługami,
- liczba zrealizowanych godzin

Wartość docelowa:

- średniorocznie 150 osób objętych usługami,
- średniorocznie 20.500 zrealizowanych godzin.

Jednostki odpowiedzialne:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia w Bydgoszczy.

9. *Prowadzenie działań służących poprawie stanu fizycznego i psychicznego osób z niepełnosprawnościami m.in. poprzez warsztaty, spotkania terapeutyczne, działania profilaktyczne, usprawniające i rehabilitacyjne.*

Oczekiwane rezultaty:

Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami usług terapeutyczno – usprawniających mających na celu poprawę ich kondycji psychofizycznej.

Mierniki:

- liczba osób korzystających z usług,
- liczba działań.

Wartość docelowa:

- średniorocznie 2.100 osób korzystających z usług,
- średniorocznie 25 działań.

Jednostki odpowiedzialne:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Urząd Miasta Bydgoszczy: Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej, Biuro Aktywności Społecznej, organizacje pozarządowe.

10. Rozwijanie całodobowych świadczeń zdrowotnych dorosłych osób z niepełnosprawnościami.

Oczekiwane rezultaty:

Zapewnienie profesjonalnych całodobowych świadczeń zdrowotnych, obejmujących pielęgnację, opiekę i rehabilitację dorosłych pacjentów, niewymagających hospitalizacji.

Mierniki:

- liczba osób objętych świadczeniami

Wartość docelowa:

- średniorocznie 90 osób objętych świadczeniami

Jednostki odpowiedzialne:

Zakład Opiekuńczo - Leczniczy w Bydgoszczy

11. Udzielanie pomocy materialnej osobom z niepełnosprawnościami.

Oczekiwane rezultaty:

Poprawa warunków bytowych osób z niepełnosprawnościami.

Mierniki:

- liczba świadczeń,
- kwota wypłaconych świadczeń.

Wartość docelowa:

- 140.000 średnioroczna liczba świadczeń,
- 76.000.000 zł średniorocznie wypłaconych świadczeń

Jednostki odpowiedzialne:

Urząd Miasta Bydgoszczy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.

12. Wsparcie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Oczekiwane rezultaty:

- ograniczenie bezrobocia osób z niepełnosprawnościami,
- ukształtowanie postaw przedsiębiorczości,
- ukazanie korzyści zatrudnienia i aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Mierniki:

- liczba osób objętych wsparciem,

- liczba osób zatrudnionych,
- liczba podjętych działań.

Wartość docelowa:

- średniorocznie 400 osób objętych wsparciem,
- średniorocznie 300 osób zatrudnionych,
- średniorocznie 30 działań.

Jednostki odpowiedzialne:

Centrum Integracji Społecznej im. Jacka Kuronia w Bydgoszczy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Zakład Aktywności Zawodowej w Bydgoszczy, Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy.

3. CEL III: Niwelowanie i likwidowanie barier utrudniających bądź uniemożliwiających mieszkańcom Miasta inkluzję społeczną

Działania:

A) w zakresie dostępności architektonicznej:

1. Zapobieganie powstawaniu barier architektonicznych na etapie projektowania:

- opracowanie i przyjęcie „Standardów dostępności dla Miasta Bydgoszczy” - zbioru wymagań i wytycznych służących planowaniu, projektowaniu, wykonywaniu i utrzymaniu infrastruktury i przestrzeni. Opracowanie to będzie miało na celu przybliżenie i ujednoczenie polskich przepisów prawnych, wytycznych międzynarodowych oraz przykładów tzw. dobrych praktyk, w ramach rozwiązań przyjaznych dla wszystkich użytkowników przestrzeni miejskich, bez względu na ich możliwości czy ograniczenia. Podstawą dokumentu jest jego zgodność z zasadami projektowania uniwersalnego czyli projektowania dla wszystkich, co ma na celu stworzenie, już na etapie planowania i projektowania, przestrzeni publicznych dostępnych w jak największym stopniu dla możliwie jak najszerszej grupy użytkowników, niezależnie od ich ograniczeń w kwestii mobilności czy percepcji,
- zapobieganie powstawaniu barier architektonicznych na etapie projektowania obiektów budowlanych i przebudowy istniejących, w celu dostosowania inwestycji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (konsultowanie projektów pod

względem zgodności z przyjętymi „Standardami dostępności dla Miasta Bydgoszczy”),

- szkolenia, spotkania, konsultacje w kwestiach związanych z potrzebami osób z niepełnosprawnościami.

Oczekiwane rezultaty:

- podniesienie świadomości osób odpowiedzialnych za inwestycje miejskie.

Mierniki:

- liczba szkoleń/ spotkań/ konsultacji

Wartość docelowa:

- średniorocznie 4 szkolenia/spotkania/konsultacje

Jednostki odpowiedzialne:

Urząd Miasta Bydgoszczy: Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej, Wydział Inwestycji Miasta, Wydział Administracji Budowlanej, Administracja Domów Miejskich „ADM” sp. z o.o. w Bydgoszczy, Bydgoskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o.

2. Niwelowanie barier architektonicznych w Urzędzie Miasta Bydgoszczy i jego jednostkach organizacyjnych poprzez:

- zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
- zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynkach Urzędu Miasta Bydgoszczy oraz jednostek organizacyjnych Miasta co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- zapewnienie wstępu do budynków Urzędu Miasta Bydgoszczy oraz jednostek organizacyjnych Miasta osobie korzystającej z psa asystującego,
- zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości ewakuacji z budynków Urzędu Miasta Bydgoszczy oraz budynków jednostek organizacyjnych Miasta lub ratowania ich w inny sposób.

Oczekiwane rezultaty:

- zapewnienie dostępności do pomieszczeń budynków (z wyłączeniem pomieszczeń technicznych) poprzez zastosowanie planów tyflograficznych, tablic informacyjnych, strzałek kierunkowych; tabliczek informacyjnych opatrzonych drukiem wypukłym z opisem w języku Braill’a,

- dbałość o bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami znajdujących się w budynkach Urzędu Miasta Bydgoszczy oraz jednostek organizacyjnych Miasta poprzez opracowanie procedur ewakuacyjnych z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Mierniki:

- liczba podjętych działań,
- wielkość nakładów finansowych

Wartość docelowa:

- liczba i wartość udogodnień i urządzeń wspierających uzależniona od zasobów finansowych Miasta Bydgoszczy oraz środków pozyskanych z zewnętrznych źródeł, a także możliwości budżetowych jednostek organizacyjnych Miasta.

Jednostki odpowiedzialne:

Urząd Miasta Bydgoszczy: Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej, Wydział Inwestycji Miasta, Wydział Organizacyjno – Administracyjny, jednostki organizacyjne Miasta.

3. Zapewnienie dostępności budynków bydgoskich placówek oświatowo – wychowawczych, obiektów infrastruktury socjalnej oraz kultury, sportu i rekreacji.

Oczekiwane rezultaty:

Umożliwienie osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności dostępu do budynków bydgoskich placówek oświatowo – wychowawczych, obiektów infrastruktury socjalnej oraz kultury, sportu i rekreacji.

Mierniki:

- liczba podjętych działań,
- wielkość nakładów finansowych

Wartość docelowa:

- liczba i wartość działań uzależniona od zasobów finansowych Miasta Bydgoszczy oraz środków pozyskanych z zewnętrznych źródeł.

Jednostki odpowiedzialne:

Urząd Miasta Bydgoszczy: Wydział Edukacji i Sportu, Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej, miejskie placówki oświatowe, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia w Bydgoszczy, Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych, Bydgoski Ośrodek Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i

Profilaktyki „BORPA”, Centrum Integracji Społecznej im. Jacka Kuronia w Bydgoszczy, Zakład Aktywności Zawodowej, Biuro Kultury Bydgoskiej, Leśny Park Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek”, Miejskie Centrum Kultury, Centrum Nauki i Kultury Młyny Rothera, Galeria Miejska BWA, Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy, Teatr Polski im. Hieronima Konieczki w Bydgoszczy, Teatr Kameralny w Bydgoszczy.

B) W zakresie dostępności cyfrowej

Działania:

Zapewnienie dostępu do stron internetowych i aplikacji mobilnych zarówno Urzędu Miasta jak jednostek organizacyjnych Miasta dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, zwłaszcza osób z dysfunkcją narządu słuchu i wzroku w myśl zapisów ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 roku o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych poprzez dostosowanie stron internetowych i aplikacji do wymagań ustawowych.

Oczekiwane rezultaty:

Umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami, zwłaszcza osobom z dysfunkcją narządu słuchu i wzroku, swobodnego dostępu do treści umieszczanych na stronach internetowych i w aplikacjach mobilnych podmiotów publicznych, w myśl zapisów wskazanej wyżej ustawy oraz zgodnie ze standardem WCAG 2.1., a także tworzenie dokumentów dostępnych cyfrowo.

Mierniki:

- stopień dostępności stron internetowych i aplikacji mobilnych

Wartość docelowa:

- 100 % dostępnych stron i aplikacji mobilnych do dnia zakończenia obowiązywania Programu (koniec 2030 roku)

Jednostki odpowiedzialne:

Wydziały i inne komórki Urzędu Miasta Bydgoszczy odpowiedzialne za umieszczanie treści i dokumentów na stronie internetowej Miasta, w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Bydgoszczy, obsługujące aplikacje mobilne oraz jednostki organizacyjne Miasta.

C) W zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej

Działania:

- 1. Obsługa osób z niepełnosprawnościami, zarówno w Urzędzie Miasta Bydgoszczy, jak i jednostkach organizacyjnych Miasta, z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się.*

Oczekiwane rezultaty:

- likwidacja barier informacyjno – komunikacyjnych (zapewnienie porozumiewania się za pomocą tłumacza Polskiego Języka Migowego – kontakt osobisty lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu on-line do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje),
- instalacja urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,
- zapewnienie lepszej komunikacji z podmiotem publicznym poprzez stosowanie języka łatwego do czytania i rozumienia ETR (easy - to - read),
- umożliwienie komunikacji z podmiotem publicznym w innej formie wskazanej przez osobę z niepełnosprawnościami (np. przez e-mail, SMS albo pisząc na kartce).

Mierniki:

- liczba narzędzi informacyjno – komunikacyjnych

Wartość docelowa:

- średniorocznie 6 narzędzi informacyjno - komunikacyjnych

Jednostki odpowiedzialne:

Komórki organizacyjne Urzędu Miasta Bydgoszczy, jednostki organizacyjne Miasta.

- 2. Wyposażenie placówek oświatowo – wychowawczych w sprzęty i urządzenia wspierające samodzielność oraz efektywność nauczania uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności.*

Oczekiwane rezultaty:

Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do usług świadczonych przez placówki oświatowo – wychowawcze oraz zwiększenie efektywności nauczania.

Mierniki:

- ilość sprzętu i urządzeń wspierających

Wartość docelowa:

- liczba i wartość sprzętu i urządzeń wspierających uzależniona od zasobów finansowych Miasta Bydgoszczy oraz środków pozyskanych z zewnętrznych źródeł, a także możliwości budżetowych jednostek organizacyjnych Miasta.

Jednostki odpowiedzialne:

Komórki organizacyjne Urzędu Miasta Bydgoszczy, placówki oświatowo – wychowawcze funkcjonujące na terenie Miasta.

D) W zakresie transportu

Działania:

1. Rozwój transportu publicznego w mieście Bydgoszczy dostępnego dla osób z niepełnosprawnościami:

- dostosowywanie taboru komunikacyjnego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (pojazdy niskopodłogowe),
- wdrożenie systemu informacji pasażerskiej uwzględniającej potrzeby osób niewidomych i słabowidzących,
- przystosowanie przystanków autobusowych i tramwajowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- wyposażenie przejść dla pieszych w sygnalizację dźwiękową w celu dostosowania ich do potrzeb osób niewidomych,
- stosowanie ulg i zwolnień w opłatach za korzystanie z komunikacji miejskiej.

Oczekiwane rezultaty:

- zwiększenie dostępności transportu zbiorowego dla osób z niepełnosprawnościami,

Mierniki:

- liczba pojazdów dostosowanych,
- liczba dostępnych przystanków autobusowych i tramwajowych,
- liczba dostosowanych przejść dla pieszych,
- wielkość nakładów finansowych,

Wartość docelowa:

- liczba i wartość sprzętu i urządzeń wspierających uzależniona od zasobów finansowych Zarządu Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy oraz środków pozyskanych z zewnętrznych źródeł.

Jednostki odpowiedzialne:

Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy

2. Zapewnienie usługi indywidualnego przewozu osób z niepełnosprawnościami.

Oczekiwane rezultaty:

Zaspokojenie indywidualnych potrzeb transportowych osób z niepełnosprawnościami na terenie miasta Bydgoszczy.

Mierniki:

- liczba zrealizowanych przewozów osób z niepełnosprawnościami

Wartość docelowa:

- średniorocznie 4.000 przewozów

Jednostki odpowiedzialne:

Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Bydgoszczy.

3. Zwiększenie liczby miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami.

Oczekiwane rezultaty:

- zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości swobodnego dojazdu do miejsca docelowego środkami transportu indywidualnego,
- wyeliminowanie zjawiska parkowania pojazdów nieuprawnionych w miejscach przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami,
- systematyczna poprawa oznakowania ulic i dojazdów do miejsc parkingowych.

Mierniki:

- liczba miejsc parkingowych

Wartość docelowa:

- średniorocznie 260 miejsc parkingowych

Jednostki odpowiedzialne:

Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy.

4. Cel IV: Pobudzanie i wspieranie różnorodnych form współuczestnictwa i aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami

Działania:

1. *Wspieranie, promowanie i organizowanie działań na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami w zakresie rehabilitacji społecznej, rozwoju twórczości artystycznej oraz kultury, sportu i rekreacji.*

Oczekiwane rezultaty:

- poszerzenie oferty przedsięwzięć integracyjnych ze strony organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
- zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie prowadzonych działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
- przygotowanie osób z niepełnosprawnościami do samodzielnego pełnienia różnorodnych ról we współczesnym społeczeństwie,

Mierniki:

- liczba wspieranych przedsięwzięć

Wartość docelowa:

- średniorocznie 90 przedsięwzięć

Jednostki odpowiedzialne:

Urząd Miasta Bydgoszczy: Biuro Aktywności Społecznej, Biuro ds. Zdrowia i Polityki Społecznej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia w Bydgoszczy, Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia w Bydgoszczy, Bydgoskie Centrum Sportu, Bydgoskie Obiekty Sportowe Sp. z o.o., Leśny Park Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek”, Miejskie Centrum Kultury, Park Kultury w Bydgoszczy Młyny Rothera, Galeria Miejska bwa, Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy, Teatr Polski im. Hieronima Konieczki w Bydgoszczy, Teatr Kameralny w Bydgoszczy, organizacje pozarządowe.

5. **Cel V: Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami oraz wzmacnianie ich poczucia wartości z poszanowaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych**

Działania :

1. *Tworzenie i prowadzenie oddziałów integracyjnych i placówek specjalnych.*

Oczekiwane rezultaty:

Dostęp uczniów z niepełnosprawnościami do dostosowanego systemu edukacji.

Mierniki:

- liczba placówek specjalnych,
- liczba placówek integracyjnych,
- liczba dzieci objętych edukacją.

Wartość docelowa:

- średniorocznie 7 placówek specjalnych,
- średniorocznie 13 placówek integracyjnych.

Jednostki odpowiedzialne:

Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Bydgoszczy

2. *Dowóz dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami do placówek oświatowych.*

Oczekiwane rezultaty:

Zapewnienie i ułatwienie dostępu do placówek oświatowych.

Mierniki:

- liczba uczniów objętych dowozem

Wartość docelowa:

- średniorocznie 200 uczniów objętych dowozem

Jednostki odpowiedzialne:

Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Bydgoszczy

3. *Prowadzenie zajęć edukacyjno – profilaktycznych w placówkach oświatowych.*

Oczekiwane rezultaty:

Zwiększenie świadomości uczniów dotyczących bezpieczeństwa poprzez podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym.

Mierniki:

- liczba przeprowadzonych działań edukacyjno - profilaktycznych

Wartość docelowa:

- średniorocznie 100 działań edukacyjno - profilaktycznych

Jednostki odpowiedzialne:

Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Bydgoszczy, Straż Miejska w Bydgoszczy.

4. Sprawowanie opieki nad dziećmi z niepełnosprawnościami do 3 roku życia połączonej ze specjalistycznymi zajęciami terapeutycznymi.

Oczekiwane rezultaty:

Zapobieganie wykluczeniu od najwcześniejszych etapów życia poprzez odpowiednią rehabilitację oraz naukę i wpajanie umiejętności prowadzących do późniejszego, możliwie samodzielnego funkcjonowania.

Mierniki:

- liczba miejsc w Żłobku Integracyjnym

Wartość docelowa:

- średniorocznie 116 miejsc

Jednostki odpowiedzialne:

Zespół Żłobków Miejskich w Bydgoszczy

5. Zapewnienie całodobowej opieki nad dziećmi z niepełnosprawnościami, pozbawionymi częściowo lub całkowicie opieki ze strony rodziców, dostosowanej do ich indywidualnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

Oczekiwane rezultaty:

Zabezpieczenie potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami pozbawionych opieki.

Mierniki:

- liczba dzieci objętych opieką

Wartość docelowa:

- średniorocznie 65 dzieci objętych opieką

Jednostki odpowiedzialne:

Zespół Domów Pomocy Społecznej i Ośrodków Wsparcia w Bydgoszczy, Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Bydgoszczy.

6. Dofinansowanie zakupu podręczników i materiałów edukacyjnych w ramach dedykowanych programów.

Oczekiwane rezultaty:

Zapewnienie uczniom z niepełnosprawnościami możliwości swobodnego korzystania z podręczników i materiałów edukacyjnych.

Mierniki:

- liczba uczniów objętych programem dofinansowania

Wartość docelowa:

- średniorocznie 590 uczniów objętych programem dofinansowania

Jednostki odpowiedzialne:

Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Bydgoszczy

7. Wspieranie inicjatyw edukacyjnych i kulturalnych w ramach Bydgoskich Grantów Oświatowych.

Oczekiwane rezultaty:

Zapewnienie uczniom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z bogatej oferty inicjatyw edukacyjnych i kulturalnych.

Mierniki:

- liczba dofinansowanych inicjatyw,
- wysokość środków finansowych.

Wartość docelowa:

- średniorocznie 6 dofinansowanych inicjatyw,
- średniorocznie 16 000 zł.

Jednostki odpowiedzialne:

Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Bydgoszczy

6. Cel VI: Przeciwdziałanie dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami oraz kształtowanie pozytywnych postaw społecznych

Działania:

1. Promowanie działań służących zwalczaniu mitów, stereotypów, uprzedzeń wobec osób z niepełnosprawnościami.

Oczekiwane rezultaty:

- podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społeczności lokalnej na temat problematyki niepełnosprawności,

Mierniki:

- liczba podejmowanych działań,

Wartość docelowa:

- średniorocznie 5 działań

Jednostki odpowiedzialne:

Urząd Miasta Bydgoszczy, jednostki organizacyjne Miasta, organizacje pozarządowe.

VI. FINANSOWANIE PROGRAMU

Źródłem finansowania działań określonych w niniejszym Programie będą:

- środki własne Miasta Bydgoszczy, ujęte w uchwalanym corocznie budżecie,
- środki z budżetu państwa, w tym pozostające w dyspozycji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Fundusz Solidarnościowy,
- Fundusz Dostępności,
- środki zewnętrzne, w szczególności pochodzące z programów operacyjnych Unii Europejskiej,
- środki własne realizatorów zadań, w tym organizacji pozarządowych.

Realizacja poszczególnych celów i działań wymienionych w Programie uzależniona będzie od możliwości finansowych Miasta Bydgoszczy oraz środków pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

VII. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

Przedmiotowe opracowanie wyznacza kierunki gminnej polityki w sferze życia osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Spójne działania podejmowane zarówno przez osoby z niepełnosprawnościami, jak i instytucje działające na rzecz poprawy ich sytuacji, a także aktywności podejmowane przez biura i komórki Urzędu Miasta Bydgoszczy, mają szansę korzystnie wpłynąć na poprawę sytuacji społeczno-zawodowej wskazanej grupy osób. Program powinien również przyczynić się do stopniowego zanikania stereotypów funkcjonujących w przestrzeni społecznej na temat osób z niepełnosprawnościami.

W tym miejscu warto nadmienić, iż Program ma charakter otwarty czyli dopuszcza się rozszerzenie wskazanych w nim punktów o kolejne działania, adekwatne do nowych potrzeb zgłaszanych przez osoby z niepełnosprawnościami. Ciągłe doskonalenie Programu i jego korelacja z aktualną sytuacją, to gwarancja osiągnięcia sukcesu w dążeniu do zapewnienia osobom doświadczającym trudności w mobilności czy percepcji uczestnictwa, na równi z innymi osobami, w każdej sferze społecznej.

Przyjęcie Programu będzie miało istotny wpływ na planowanie i realizację zadań budżetowych urzeczywistniających aktualne problemy i potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

VIII. MONITORING I EWALUACJA

Przedmiotowy Program ma charakter wieloletni. Podstawą monitorowania realizacji wskazanych w nim kierunków działań oraz stopnia osiągnięcia wyznaczonych celów będą coroczne sprawozdania z wykonania uchwały w sprawie przyjęcia Programu. Zobrazują one rzeczywiste aktywności podejmowane zarówno przez właściwe wydziały i komórki Urzędu Miasta Bydgoszczy, jak i jednostki Miasta, zmierzające do zminimalizowania skutków niepełnosprawności oraz umożliwienia zaspokajania potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności we wszystkich obszarach życia.

Monitorowanie nie tylko umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań, ale też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Programu.

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Programu. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań. Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w Programie przypisane do poszczególnych działań. Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem wskazania obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania, ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samooceny stopnia realizacji Programu i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu.

Zarówno monitoring jak i ewaluacja prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej przedstawione wskaźniki monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości docelowe wskazują pożądane wartości, oznaczające osiągnięcie poszczególnych celów.